

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Negyedévre 1.50 kr. Két óra 1.—kr.
Félévre 3.— » Egy óra —.50 »
Egész évre 6.— » Egyes szám helyben és vidéken 6 kr.

HIRDETÉSEKET

Árszabály szerint számítunk. Bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilttér minden sor 20 kr.

FŐMUNKATÁRS:
CSENGEY GUSZTÁV.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:
DR. BARTHA BÉLA.

KIADÓ:
STEINFELD JENŐ.

ŐRÁLLÓ.

POLITIKAI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen hetenkint kétszer u. m.: kedden és pénteken.

SZERKESZTŐSÉG:

hova a lap szellemi részét illető közlemények s előfizetési díjak küldendők SÁROSPATAK, GORTVAY-FÉLE HÁZ.

A hirdetési díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások a kiadóhoz, Steinfeld Jenő nyomdászhoz küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertelen leveleket nem fogadunk el

„A gyermekek vallása.”

(Miniszteri törvényjavaslat, s az 1868 évi LIII. 12—14 §§-ának eltérése.) (Folytatás)

Ily viszonyok közt az anyagiakban szegény prot. egyház, mely csak lelki táplálékot képes nyújtani híveinek, nem veheti fel a harcot, — a hatalmas anyagi eszközökkel rendelkező kath. klérussal szemben, még ha a bigottság vakon vezethetőségét, a gyónó-szék uralkodó hatalmát, a szentség glóriájának kívánatosságát s azt a bibliai igazságot: „a ki püspökséget kíván, jó dolgot kíván” kizárjuk is feltéveink közül. Egyenlőtlen fegyverekkel harcolva, a szegény prot. egyházaké leendő a vereség — a felvilágosodás nagy hátrányára, a gazdag klérusé a győzelem — a babona nagy előnyére.

Nem mondjuk, hogy a nagyérdemű miniszterium célzatosan lépett föl e törvényjavaslattal, hogy az által a vallás-egyenlőség, polgári házasság és házasságjogért a zsidó recepciósért *recompensatiót*, becses ajándékot nyújtson, melyet a klérus oly sovárgással kívánt, melyért csináltak kisebb és nagyobb papjai törvény- és törvényes ítéletek dacára az elkeresztelést s melylyel felidéztek ama liberális törvényjavaslatokat. De ha látja a kormány, mert untag láthatta az elkeresztelések történetéből, hogy a *róm. kath. klérus*, még az államilag hozott *törvényeknek sem engedelmeskedik*, sőt a makacs engedetlenségéből *klerikális erényt*, a biróságok tüntető fizetésével *konfesszorságot* csinál magának: bizony nem fog visszariadni a prozelita-csinálás sikerdus munkájában a házasságjog megadásánál, *arany és bankjegyekben mutatkozó missziótól sem*. S ha látja, mert láthatja, hogy *képviselői mandátumért* művelt, kitűnő állású s vagyonos férfiak programjukban hangoztatott elveiket, — meggyőződéseiket a *klérusnak elreverszállásokról*: tudhatja mit várhat a lelkileg s anyagilag szegény jegyesektől, kik, hogy testi szenvedélyöket kielégíthessék a várva-várt házasságban: azt, a mi még csak azután lesz, — *születendő gyermekek vagy gyermekek vallását adják el*, azon mód megszerzethetéseért, mely őket házasságra segíti s megélhetésre juttatja. *Lélekkufárság*

lesz az, modern, sőt törvény által elősegített *gyermek adás-vevés!* Ilyet pedig a kormányjavaslat sem nem célozhat, sem meg nem engedhet, még kevésbé segíthet elő.

Létesítse hát a kormány a „gyermekek válását” meghatározni célzó törvényjavaslat érvényre jutása előtt, a vallásfelekezettek közt *anyagi tekintetben is a viszonyosságot. Hozza életre már az 1848. XX. t.-c. 3. §-át; vagy utasítson minden vallásfelekezettel a maga emberségéből megélt viszonyok közé;* — akkor, de csakis akkor — *egyenlő fegyverekkel harcolva, méltó lesz a győzelem, melyet valamelyik felekezet nyer.* Mi protestánsok akkor, ezen harcnak félelem nélkül, sőt a győzelem biztosságával megyünk elébe; mert a vallási felvilágosítás, az értelem fejlesztés, a hit, mely jó cselekedetekben bizonyítja életét, a kereszteretet, szerény alázatosság és áldozatkészség, melyek egyházunk fennmaradását anyai időn keresztül biztosították: létezése, fejlődése, terjedése és virágzásának hathatós eszközeivé lesznek jövőben is. „Mutassák meg — aztán — mások is a maguk hitét jó cselekedeteikből.”

Ennyi legyen elég azon ügynek, *anyagi oldalról, való tárgyalásánál.*

A jogi, az osztó igazságszerinti szempont, a *szülők természetes jogát* illetőleg, mely domináló szerepet játszik a törvényjavaslatban, kétes értékűvé teszi azt.

Szülők természetes joga! Hangzatos szó; itt még liberális és illiberális egyszersmind.

Ha csak magukat a szülőket tekintjük, kik gyermekeiknek életet adnak, azokat fentartják, azok iránti neveltetési kötelességeiket teljesítik: joguk gyermekeikre nézve kétségtelen. De tekintetünk kell itt a *másik fél — a gyermeket is, a leendő embert, kinek szinte meg kell adnunk azt, hogy hite, meggyőződése önmagából kifejtett, minden uralomtól ment, mindenekfelett sajátja legyen.* Ehhez a gyermekeknek is meg van joguk, azon jog, hogy a nevelés, tanítás rendes menetén, legfőkébb a *szülők jó példája, nemes irányadása által* vezetettve, *önmaguk alakítsák lelki meggyőződésüket s fejlesszék ki a leendő önálló ember öntudatos egyéniségét önmagukban.* Lehetséges-e ez? ha a szülők elalikuszzák akár egy-

másnak, akár, a mirosszabb, másnak, gyermekeik vallás-erkölcsi irányzását, növeltetését; sőt biztosítva van-e a törvényjavaslat 1. §-ában a szülői jog is, ha a házassalandók házasságra lépéstük előtt, más, és nem az egyik vagy másikuk által követett vallásra egyezik el gyermekeik vallását? vagy éppen egyiknek egy, másiknak más valláshoz tartozást is jelölhetnek ki? hiszen ez esetben, midőn egyszer elalukdták gyermekeik emberi méltóságát megadó legszentebb, önálló hitbeli meggyőződésük megszerzéséhez tartozó fenséges jogát, magokét is eladták végképen, melyre különben egy percig sem voltak méltók, midőn azt csak annyira becsülték, mint valamely vásári árucikket, mely elegyezés alól csak a két éves korig s azon esetben van eltérés, ha ők magok vallást változtatnak; vagy biztosítva van-e a szülői jog a 2. §. által, ha a házasság előtti, meg nem egyezés esetében az *összes gyermekek különbség nélkül atyjuk vallását követik és csak azon esetben az anyját, ha az anya történetesen egyik vallásfelekezethez sem tartoznak.*

Feltéve és meg is engedve, hogy valamely házassalandók gyermekek valláshoz tartozásában, *nem a magok által követett vallás követésére egyeznek el édes gyermekeikkel, azok egyikét vagy másikat... ez a természetellenes egyezmény absurdum in absurdo;* s mindenekfelett gyanyszó tenné a szülők gyermekeik vallásának meghatározásában az igazalmúságot, a józan ész s az önzéstelen, becsületes szülői szívet. Mert fel kell tennünk és pedig a vallás iránti *ragaszkodás* vagy az *abban megmaradásból* azt, hogy a *szülők szeretik, becsülik vallásukat;* ez esetben pedig fel kell tennünk s az emberi lélek és szív *természetes* gondolkodásával és érzésével józanul következtetnünk, hogy minden idegen és káros behatás nélkül gyermekeiket *saját vallásukban kívánták volna* vezetni és vezetni. Ez a szülők *természetes joga* gyermekeik nevelése, fentartása nagy és nemes kötelességből folyólag. Ezt hozza a *belső szülői önzés* magával, hogy a testből való testet, a lélekből való lelket *saját lélek- és szívvilágukhoz kössek s abban tartásuk meg.* Minden más, a mi ezenkívül esik, mesterkelt, alakított jóg, tehát *nem természetes, melynek folyománya az, hogy a*

Palásthy Gábor.

Történeti elbeszélés, az üldözések korából.

Írta: **Hörk József.**

(Folytatás)

V.

De, ennél még szomorúbb meglepetés is várt Palásthy Gáborra.

Mert hiszen alig hogy beérkeztek Eperjesre és a katonák szabályszerűen jelentkeztek, rögtön az „eperjesi vértörvényesek” egyik bírja elé vitték őt s az röviden kiadta a parancsot:

— Vessétek a sötét börtönbe! Súlyos vasat kezére, lábára és — nyírjátok le a haját tövig!

Palásthy szólani akart, de a bíró nagy mérgesen ripakodott reá:

— Hallgass! Mars!

És a katonák megragadták és vitték, penészes, sötét börtönbe dobták, azután pedig a vassal annyira lebilincselték, hogy meg sem mozdulhatott s mire ez meg volt, jól rozszúl tövig vágták le a haját.

— Ki sem hallgatva, még el sem ítélve és már is meggyalázza!... tört ki a méltatlanság Gáborból, mikor ott látta szép fürteit a ronda földön, a mint a pribékek piszkos talpai a talaj sarába tapossák!

Mit akartak ezzel a hajlenyírással a gazok? Meggyalázni a hőst?

Gábor annak vette.

Vagy talán azért vágták le, hogy elvegyék a hőserjét? Talán Sámsonra gondoltak? Vagy inkább, mint történetírónk gondolja — azon ostoba előítéletből vágták le, hogy a kinek olyan csodálatos szép haja van, azt a tűz sem fogja? Hiszen Gábor sem fogta... Volt annyira babonás azon sőpredék népség, hogy az utóbbi okból tette.

Pár nap múlva a vizsgáló bíró elé vitték.

Az előadta neki azt a rágalmat, azt a hazugságot, melyet kieszeltek, hogy őt megejtsék.

— Nem igaz! — szólt megvetéssel Palásthy.

— Majd meglátjuk!

— Szavamra mondom!

— Eh, szó... szó...

Dühtől kikelve riadt fel Palásthy:

— A mit becsületes magyar ember szavára mond, arra mérget vehet az ur!...

— Lassabban lázadó... a lázadónak nincs becsülete.

— Köszönje az ur helyzetemnek, hogy ez a szó torkára nem forrt!...

— Nos? Vallasz, igen vagy nem?

— Nincs mit vallanom! Azt már elmondottam, hogy régebben Thökölynek hiva voltam és seregében szolgáltam s gyakran láttam a futó labancok hátát, de ezért ő Felső a király megkegyelmezett, otthon őrzöm kegyelmes leiratát s nem is tudom, hogy mernek önök a felség akaratja ellen cselekedni?

— Hah! hát még bennünket vádolsz felségsértéssel?

— Igen, feleljenek király és Isten előtt!

— Vallasz, vagy nem?

— Nem!

— Vigyétek! Vallassátok ti! — intett a bíró a hóhéroknak s azok vitték a szegény Palásthyt és elkezdették a magok módja szerint vallatni.

A szegény, teljesen lekötött, mozdulni sem képes embert lefektették és izzó lóbélyegzővel kezdték meztelenre vetkőztetett testét sütogetni, bélyegezni.

Fogait csikorgatta, de megvetéssel nézett reájok... Enni, inni nem adtak neki, úgy folytatták. Odáig vitték, hogy elvesztette eszméletét.

Ott hagyták. Apolni nem volt őt szabad, csak éppen az életet kellett benne fentartani, hogy hát lakolhasson... Pár napig volt ilyen állapotban, akkor újra kezdték. Pedig testén erős sebek keletkeztek.

Újra vallatták... Nem vallott.

— Majd vallasz te híres lócsiszár, — mondá ördögi gunyval az egyik véremler — ha megpatkolunk!

És tüzes lópatkót tettek talpaikra és tüzes lószöveget verték lábaj nagy ujjainak körmei alá.

Az iszonyu kínok dacára sem vallott, csak azt ismételte folyton:

— Van nektek Istenetek? Van nektek Istenetek? Elbágyadt, elalélt... tovább nem folytathatták, mert kisiklott volna körmeik közül... meghalt volna...

Akkor megint pár napig úgy hagyták ápolás nélkül, gondozás nélkül, csak kenyérrre, levesre, vízre fogva.

Sebei mind mélyebbé, mind fájdalmasabbákká lőnek.

Ereje rohamosan törött, hanyatlott... Eljött hozzá a bíróság egész küldöttsége, egész apparátussal, mindenféle segédszeméllyel.

Keresztkérdéseket, sértő, bántó gyanúsításokat, szemtelen ráfágásokat s a mi csak olyan pribék néptől tellett, mind fölhasználtak ellene, nem boldogulhattak vele. Valomást ki nem csikarhattak belőle. De hát mit is vallhatott volna?

Dültak, fültak dühökben... Újra ráuszították a vérebekeket... a hóhérokat!...

Új kínokat reá!

Ugyan micsoda új kínokat kezdték? Hiszen tagjai meg vannak sülvé, — rothadóban, — hiszen ereje kifogyóban! —

Oh a vadállatias, a vérengző ember találékony! Nápoly banditái, — a nápolyi királyságból eredett Caraffa eszközeivel szemben — emberséges emberek!

A nápolyi hyének nem ették meg egyszerre az embert, hanem részletekcent.

Tudta, hogy iszonyú következik, — tudta szegény Palásthy, — mert hiszen meglátta azon katonák között, a kik fedeztül a hóhérokhoz adtak ez úttal, a pofonlított labancot is...

Tudta, hogy a gyáva gaz tanácsa, bosszúja csak is embertelen lehet...

És még sem akart vallani. Újra kezdték a kínzást, nyújtották, húzták tagjait, hogy a sebhezt test repedezett... Kevés volt nekik!

(Folyt. köv.)

szülők a maguk vallásától eltérő más vallásban irányzást és növelést, melyhez nem is értenek, — a fontos vallás-erkölcsi növelés kívánalmait szerint nem is teljesíthetik s elvesztik *ők, maguk* legfontosabb szülői kötelességük teljesítésének lehetőségét: el a *gyermek*, a szülői ház erkölcs-vallási növelésének egész életre kiható erejét jótékonyt; de el az *állam* is legjobb intenciójának teljesülését, melyet a gyermekek valamely vallásban növeltetésétől vár, melyet a törvényjavaslat is hangsúlyoz, minthogy az, hogy „a gyermek esetleg minden vallásos növelés nélkül nőjön fel... az társadalmi közfogalmainkkal és a szociális rend érdekeivel sem volna összeegyeztethető.”

Az 1868. LIII. t.-c. a *nem vegyes* házasságból született gyermekek valláshoz tartozásáról nem szól, mert arra *szükség* nem volt, mivel azt a törvényhozó testület nem is feltételezte, hogy nem vegyes házasságból született gyermekek, másban mint szülőik vallásában növelthessenek s ha ily esetet a jelen törvényjavaslat az 1 §. által megállapítandó törvényes szabály alá vont, még nagyobb abszurdummal állnának szemközt, mely szükségtelenül felbolygatná azt a *természetes jogrendet*, melynek eddig minden vallásfelekezet hódolt hogy az *egyező vallású szülők gyermekei saját vallásukban* növelendők.

A törvényjavaslat 1. §-ában még tekintet van a házasulandók mindkét nemére, *férfiúra és asszonyra*, leendő *atyára és anyjára*, mert előleges kölcsönös megegyezésökre hagyaték fel a „gyermekek vallásának” meghatározása. De már a 2. §. szűkkeblű és részrehajló, mert ezen különös jogot nem méltányolja s előleges meg nem egyezésök esetére vallási tekintetben *minden gyermeket az apának ad*: s csak az atya valamely bevett vallásfelekezethez nem tartozása esetében részeseül az anya azon szerencsében — ha ő valamely bevett vallásfelekezethez tartozik — hogy az ő vallását követi minden gyermek.

Kiállja-e ezen törvényjavaslat, — humanitás, liberáliszmus s az *osztó igazságot* szem előtt tartani köteles szülői természetes jog szempontjából — a nemes versenyt az 1868. LIII. t.-c. 12. §-ával az *ész és méltányosság* ítélő széke elébe bocsátva a kérdés felletti itéletet? Azok határozottan *nem* felelnek. Mert a *házasság férfi és nőnek szabad akaratszerinti egyesülése, gyermekek nemzésére, egymás iránti kölcsönös segítségére s a gyermekek fen tartásában és növelésében közös munkásságra, közös vagyonszerzésre és birtoklásra*. Ezen meghatározás adja meg a magyarnyelvben az általános keletű *feleség* név értelmét, mely a férj és nő, atya és anya közti viszonynak jobban megfelel, — mint minden más elnevezés nyelvünkben vagy idegen nyelvben.

(Vége köv.)

Bartha Mór.

Szapáry Gyula gróf az egyházpolitikában.*

Végtelenül sajnálhatja a magyar nemzet, hogy a házassági törvényjavaslat napirendjén, a vitának azon méltóságos nyugalomát s tárgyilagos folyamatát, a mely Szilágyi Dezső igazságügyi miniszter felszólalásával e rendkívüli fontosságú nagy kérdésben a tárgyhöz méltó magaslatra emeltetett, Szapáry gróf az elfogultság vagy a sértett hiúság sugalmazására, tiszta medréből az igazságtalan gyanúsítások útjára terelte. Annival inkább is sértheti ez a nemzeti közérzetet, mert mindazok előtt, a kik Szapáry Gyula gróf *belügyminiszteri* aktív működését az egyházpolitika terén figyelemmel kísérték, e jogtalan fellépésre neki volt legkisebb oka és legkevésbé joga! Mert az 1890. évi február 26-iki elkeresztelési közoktatásügyi rendelet eredménytelensége fölött az a férfi van legkevésbé hivatva pálcát törni, a ki, míg egyrészt mint az ország volt miniszterelnöke és mint a rendeletet szankcionáló minisztertanácsnak is elnöke, *első sorban volt hivatva és kötelevé annak végrehajtásáért a miniszteri felelősség* eleve alapuló szavatosságát elviseelni; addig másrészt mint belügyminiszter *azt a rendeletet valódi szankciónál föszlotta meg!* Hiszen köztudomású s actaszerű tény, hogy Szapáry gróf mint *belügyminiszter* minden hozzá főlebbzett esetben *törülte az alsóbb fokú közgazgatási hatóságok határozataiból azon rendelkezést, a mely az elkeresztelt gyermekek anyakönyvi adatainak az illetékes lelkészekkel közlése iránt intézkedett!* És mily cinizmussal mondja most ugyan az ország színe előtt, hogy: „a Csáky-féle rendeletnek csak egy következménye volt;

* Ez a cikk egy előkelő dunántúli világi protestáns férfi tollal írt és szerk.

hogy *egyes felekezetek lelkészei meg lettek büntelve, de magának az 1868. LIII. tveikk 12. §. rendelkezésének végrehajtása egy lépést sem ment előre!* (!!!) Valóban tanulságos dolog ezen őszinte nyilatkozatot, mint súlyos vádat, azon férfutól hallani, a ki azon *nehéz helyzetet*, a mely az elkeresztelési esetekben, az ő belügyminiszteri önkényes döntvényszerű rendelkezései folytán előállott, *ön maga teremtette: és a ki e helyzetért a miniszteri felelősség elvénél fogva első sorban tartozik felelősséggel a nemzetnek!*

Hiszen jól tudhatta s az általa ma levont konzekvenciák s elfoglalt támadó álláspontot tekintve tudta is Szapáry Gyula gróf volt belügyminiszter azt, hogy a protestáns lelkészek nem azért emelnek panaszokat, hogy egyes felekezetek lelkészei pénzbüntetéssel sújtassanak s ez által olcsó áron mártirokká avattassanak, hanem, hogy az 1868. LIII. tveikk 12. §-a érvényre emelkedjék és hogy a törvény szerint protestáns gyermekek anyakönyvi adatai az illetékes lelkészek kezébe s az illetékes egyházak birtokába átadassanak. Mert a protestánsok, nem ugyan mint Szapáry gróf hiszi *önérdekeik szempontjából*: hanem azon *nemzeti közérdekeknél* fogva ragaszkodtak ahhoz első sorban, a melylyel azt az ország szabadelvű törvényhozói vallásfelekezeti különbség nélkül inagurálták: hogy t. i. az a *vegyes vallású családok által*, a családi, vagyoni és vérrokonági kapcsolatonál fogva, a nemzet különböző felekezeti tagjainak szívét a valódi felebaráti s rokoni szeretet igaz érzeteivel fűzze egybe s ez által a felekezeti kölcsönös jogtiszteletnek is melegágyakat teremtsen s a nemzet egységes szabadelvű haladásának is legbiztosabb eszközévé váljék.

De hogy várhatta volna a nemzet ezen magyarázatát ez alaptörvénynek és ily megértését a törvény hazafias intenciójának attól a belügyminisztertől, a ki *legmagasabb befolyását annak érvényre emelkedése ellen vetette mérlegbe*, ő a ki ma szíve teljes és őszinte érzelmével vallja be az ország színe előtt, hogy az 1868. évi LIII. tveikk 12. §-ért *soha sem rajongott* és oly szíves készséggel csatlakozik azok álláspontjához, a kik annak módosítását a felekezeti kizárólagosság és egyoldalú egyházi érdekek szempontjából követelik! Szólhatott-e másképp az, a ki e törvény végrehajtásának útjába belügyminiszter korában legyőzhetlen akadályt gördített a közgazgatási hatóságok elé! Mily arccal állhatott ő ki ma az igazságos nemzet színe elé mint erkölcsbíró, hogy megvádolja azt a hazafias népszerű minisztert, a ki a hazafias teljes melegevel s őszinte jóakarátának minden igyekezetével *kereste a módokat* a törvény végrehajtására és az állami tekintély megővésére! Holott ma már nyilvánvaló, hogy a törvény és rendelet érvényre emelkedésének az ő akarata volt egyedüli legyőzhetlen akadály! Hiszen a rendelet *törvényessége* ellen, zavaros helyzet teremtése okából felszított és macacsul táplált kételyeknek az ország legfőbb bírósága véget vetett s e kételyt ma már legfőkébb *Polónyi Géza* táplálja egyedül: de a volt belügyminiszter által felállított akadályt nem hárihatta el senki sem! Ha van zavar és megbotránkozás az országban a törvénytisztelet meglazulása miatt, ugy ez, a hercegprímás azon kijelentése mellett, a melylyel felszabadította alpapságát az idézett felekezetközi törvény iránti tisztelet és engedelmesség alól, a Szapáry-féle *belügyminiszteri rendeletben* is leli egyik legfőbb kuforrását. És most ő áll a nemzet színe elé tüzet kiabálni, a kit ép azért, mert azt a tüzet szította, az ország féltékenyen őrzött nemzeti épületéből; a kormánypalotából, az ország békéje és egysége érdekében kitétek e békére és egységre törekvő hazafias mentők! Nem akarunk reflektálni azon elfogult és felekezeti türelmetlenségtől izzó nyilatkozatokra, a melyekkel Szapáry gróf az egyházpolitikai vitában igazságtalanul a legtulzább türelmetlenséggel vádolta a *protestáns hitfelekezetek tagjait és lelkészeit*. Mert mindenki tudja, hogy a prot. egyházak legfőbb váltana a kath. egyház kizárólagossága s *egyedül üdvözítő dogmájával szemben* és minden protestáns ember előtt is a legfőbb vallásos erény az: hogy a *más hitfelekezetek tagjainak igaz vallásos érzületét tiszteletben kell tartani!* És azt is tudja mindenki, de bizonyára legjobban kell tudnia Szapáry Gyula volt miniszterelnök és belügyminiszternek, hogy a prot. lelkészek mindaddig tiszteletben tartották az ország törvényét, a míg *számos panaszokra, sérelmeikre*, rendszerint a volt *belügyminiszter* siri csöndes hallgatásán szenvedvén azok hajótörést, választ nem nyertek! Azt is tudja mindenki, hogy a kath. papság részéről gróf Szapáry Gyula által úgy látszik szorgalmasan olvasott, de a nagyközönség s a prot. lelkészek által nem ismert „*Magyar Állam*” című ultramontán lapban ép e lelkészek terhére közölt elkeresztelési adatok: *hamis*

adatok, mert az ott felsorolt esetekben igaz, hogy a prot. lelkészek megkeresztelték azon gyermekeket, de azok keresztelési adatait a rendelet értelmében át is tették illetékes lelkészi hivatalaikhoz!

(Vége köv.)

KÖZÉLET.

Székvárosi levél.

— Munkácsy »Honfoglalása.« —

Budapest, febr. 25.

(Vége.)

És ez a mély történetfilozófiai felfogás az oka annak, hogy Munkácsy legújabb képein is sokan fölfedezik, némi elteréssel, a Krisztus és Pilátus alakjait. Csak hogy ez nem hogy gáncsolandó volna, hanem nagyszerű és eredeti sajátossága egy teremtő lángésznek, kinek pszichológiája az emberi természet fenekére hat le. Valóban itt is itt van az az „egy a népből”, a ki semmit sem tesz, csak torka szakadtából kiált. De míg Krisztusra „feszítsd meg”-et kiáltott, itt Arpád fejedelmi alakja felé kiált „éljént” — s e dolog egyre megy. Sőt mintha az isten ember vádlója is újra előttünk állna az Arpád előtt szónokló meghódolt alakjában — nem typusra, de gesztusra ugyanaz. Csak hogy míg amott a dolgok támadó új rendje ellen emelte gyanakodó és féltékeny szavát s a tömegnek hizelgett, addig itt a felkelő nap sugárjai felé fordítja mézes-mázos szavait s a győzőnek hizeleg.

Krisztus és Arpád közt szintén lehetetlen hasonlóságot nem látni, nem csak azért, mert mindkettő központja lefolyt eszelekvénynek, hanem azért is, mert mindkettőben a győzelem önérzete van megszemélyesítve, természetesen Krisztus alakjában magatartásban ez csak transzcendentális kifejezést lel, holott Arpád tényleg is diadalt ül. De azért Arpád diadala éppen olyan messiási. Munkácsynál, a legkisebb felesleges staffage, szükségtelen pompa, mely Arpádban a keleti satrapát mutatni, gondosan el van kerülve, fényes kíséretnek, apródnak, csatlósoknak nyoma sincs, érezzük, hogy itt ép úgy mint Krisztusnál egy eszme, egy igazság ül vérnélküli diadalt.

Előttünk éppen a decoratív effectusok ezen mellőzése alkalmas e jelenet egész epikai nagyszerűségét teljes valójában kidomborítani. Jól esik látnunk, hogy a genre-kepeiben erős realitáns bizonyult Munkácsy hazafias képében, a hazai történetből vett eme momentuozus tárgyban a legtisztább, legnemesebb eszményiséghez ért meg. És ez nem is lehetett másképp egy oly jelenetnél, melynek a legendai köztudat igazsága döntő a történeti igazság fölött. Megoldhatta volna más festő másképp a művészi feladatot, de összeütközésbe jött volna az élő köztudattal, holott Munkácsy megmaradt e köztudat és e nemzeti hagyomány álláspontján és nem cáfolható meg az archeologia álláspontjáról sem.

Művészi kivétel tekintetében lesznek, kik az egység és harmonikus összehatás hiányában fogják keresni a mű sarkalatos gyengéjét. Ha azt értjük ez alatt, hogy alakjai igen szét vannak szórva, hogy a fény és árny megosztása nem mutat helyes ökonomiára, talán igazuk is lehet. De ekkora tömegek kezelése ily irányú csoport elhelyezése a legvirtuozusabb technikának sem sikerülhetett volna jobban. Részemről inkább a rajznak némi fogyatékosságát emelném ki. Arpád karjai erő és hús nélkül valók, nincs izomzat lovában sem. A kép baloldalaiban vágató Lehel vezér lovának előrésze pedig egészen szerintünk legalább el van rajzolva. Még szembeötlőbb hiba, hogy az Arpád lova szügye alatt látható négy lólábhoz a legerősebb fantázia sem képzelhet megfelelő eltartat testet az adott térvizonyok közt; az Arpád előtt hódoló sorban számos kitünően sikerült szlav típus közt egy drótostót és egy lutheránus pap tulságosan prononcirozott arca zavarja a benyomást, utóbbi plane, teljes ornátusában. A kosztümök és a fegyverzet dolgában különösen nincs megállapodott körjelleg, hanem meglehetősen anakronizmus uralkodik, úgy, hogy olyanformán tűnik fel, mintha egy zsbivásár-bolt minden darabja rendszer-telenül össze volna hordva.

Mindez azonban nem zavarja ezt a magasztos benyomást, melyet ezredéves ünnepeink ez első emléke áhitattal vegyes lelkesedés közt kelt lelkünkben. Budapest műértő és laikus közönsége ma vasárnap, ezrevel kezdte meg a zarandoklást a főrendiház üléstermébe, hogy tanuja legyen a fenséges műnek, melyet a magyar nemzet történetének legnagyobb epizódja a legnagyobb magyar művész lelkéből ébresztett ihletett életre.

Várnai Sándor.

EGYHÁZI ÉLET.

A külső vallásosság.*

A legvérmesebb optimista is kénytelen ma béismerni, hogy a külső vallásosságban hanyatlottunk. Nincsen több szorgalmas szemplojáró közönségünk. A mult idők ájtatos, énekelgetni szerető alakjai kivesznek. Valaki ugyan mondhatná, hogy hát ez nem a legnagyobb baj. Hiszen Jézus se annyira a gyakori imádkozást, mint inkább a jócselekedetet, a szeretetet tartotta vallása lelkének: ebben pedig korunkat egyik megelőző se multa felül.

De minthogy tapasztalat szerint a külső vallásosság az, mely megmozdítja a ziveket, a melyből nyeri ösztöneit a lélek a jóra: a külső vallásosság fontosságát soha s ma se jut eszébe senkinek kicsinyelni; sőt miután annak a gyengülése mindig a vesztély csirait hordja magában: az isteni tiszteletet ismét vissza kell állítani arra a piedesztálra, a melyen eddig állott; a népet meg kell

* E cikk tárgyánál fogva inkább egyházi lapba való; de közöltük, mert felfogását helyeselnék, nemes törekvéseinek sikert óhajtuk s szeretünk volna, ha egyáltalán a teli templomba járás helyettesítőjéről, az iskolai istentiszteletről is megemlékezett volna. Az ifjú nemzedéknek (nativitástól ment, türelmetlenül áthatott buzgó vallásosságban kell nevelnünk, ez képezi az élet küzdelmeiben legbiztosabb támaszunkat, ez adja legszebb reményeinket, a buzgó vallásosság egyik eszköze pedig a külső istentisztelet is. Szerk.

tölteni azzal a buzgósággal, a melyről eddig oly híres volt.

De hát hogyan? Ez az alapkérdés, a mely felől a jeremiási panaszok mindig kitértek. Ok látják az üres templomokat, de nem akarják ennek az egészségtelen vérkeringésnek a főerét megtapintani. Ha a külső buzgóságra is rá kell az embereket nevelni, mint egyébként lelki vagy testi derékségre: ma minden vissza állapot egyrészt a helytelen nevelésre vihető vissza. Tagadhatlan, hogy az orvosi tudomány ma sokat hibázik a tulságos óvatosságra intésben. A gyermek furdójától a nevelés betetőzéséig nem vet számot a szigorú élettel. De ha minden porcikánkat foglalkoztatni akarja a tornával, ha a jégre, a tantermekbe küld, hogy elbirjuk a manővereket, miért hagytuk ki a testedzés lajstromából a templomot, mely egy másik hadgyakorlatra nevelne bennünket? Miért félünk annak hidegétől, mint az ördög a tömjén füsttől? Én nem értem!

A protest. egyház legyen az első, mely nem skrupulózus. Hiszen ez oktanban rejlik egyrészt intelligenciánk templomkerülése. A gimnáziumok adják a nemzet elite-közönségét, tőlük függ, hogy ez a közönség milyen ránevelést kapott az iskolában. Ha meg azt látjuk, hogy még a köznépi nevelésénél is a testi óvas elvével okolják meg a néptelen templomokat, a hol az élet még nagyobb szigorúságot követel: itt már csakugyan nevetünk kell. Nem jut-e eszükbe az egyházmegyei látogatás uraknak, a múlt időknek az a szép tenye, a mikor iskolás gyermekeink páros sorokban vonultak föl az Isten házába, tanítóik vezetése alatt, a mikor nagy éneklésök oly kellemesen olvadt össze a hívek hangjaival. Rá érnek-e megkérdezni, hogy most is így történnék-e ez? Hja! Más idők, más emberek! Régi dicsőségünk hol késel...

Nyomosan emeltem ki, hogy mind e ferde állapotok okát egyrészt a mai nevelésben lelem. A másrészt ide tartoztatam. Minden ránevelés hasztalan, ha éneklésünket finomabb izlés nem hatja át, katedráinkat korszerű nimbusz nem veszi körül. Ma mindenki érzi pl., hogy qualikálhatlan éneklésünk egy intelligens, műzlessel bíró ember keblét csak felháborítja.

Itt oly messzemenő reformokra lenne szükség, hogy ez magában vályvetett buzgalmat és anyagi áldozatokat, kívánna egyházkunktól. A másik a katedra! Ki ne látta, hogy a mai előrehaladott műveltséghez mért átlagos értelmi színvonalunk alacsony, predikálásunk sablonos, látókörünk szűk, nyelvünk erőtelen, biblia-ismeretünk hiányos.

Ennek persze legfőbbörű nyomorult életviszonyunk az oka, mely az iskolában nyert látókört nem hogy tagítana, de igen sokszor még szűkíti. De ha nem akarunk lemondani arról a tisztas szerepünkről, a melyről régi templomi katedráink a buzgalmi forrás támasztása mellett az igazi, korszerű műveltség terjesztésében is első rendű faktorok voltak; hogy ebben a hamis cégek által tamasztott szellemi versenyben irányt legyünk képesek adni a társadalomnak szöszékeink által is, mint ez a kültőlön történik, úgy ez se megvetendő kérdés, sőt szerintem ez ma az achillesi sarkpont.

Péter Mihály.

A beregi ev. ref. egyházmegye közpénztárnoki állása
Varga József, barabási lelkész elhunytával megüresedvén, ennek betöltése már elrendeltetett s a szavazatok március 11-ig küldendők Nagy Samuel helyettes-espereshez. Mint biztos forrásból értesültünk, a pénztárnoki állásra Bary József, bátyui lelkész fog többséget nyerni.

A barabási megüriült lelkészi állásra a pályázat már kitűzetett. Hír szerint, mint nekünk írják, legtöbb reménye lehet a megválasztatásról Seres Abraham beregszászi segédlelkésznek.

Plébános és rabbi. Érdekes eset történt e napokban Tornán. Az ottani plébános ugyanis szintén körözött egy ívet a polgári házasság ellen, s miután már számosan aláírták a hívei közül, nemcsak a sz. rózsafüzéres anyókák, hanem még az iskolás gyermekek is, egy küldöttség ment az ottani orthodox izraelita rabbihoz is, fölkielni, hogy ő is hasonlóképp írjon alá. Midőn a küldöttség feje elmondta oda jövetelük okát, a rabbi hallgatott, s egy kis gondolkodás után így szólott: „Mint orthodox zsidó rabbi, bátran aláírhatnék eme kérvénynek, de mivel én Magyarországon születtem, ezt mint magyar ember mar meg nem tehetem!” Ime így szögyenítte meg a rabbi a plébános urat, azt hisszük, hogy ehez sem kell kommentár!

A hernád-vecsei ev. egyház felügyelője, Kinszky Károly ezen állásáról lemondott.

Sándor.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Egyházközpontok mozgalma. A képviselőház házassági vitája a lefolyt héten lankadni kezdett s vele lankadt a közönség érdeklődése is. Sem Tódr lány klérális ömlengése, melylyel századoszról föltálla, bár higgadtan s ritka önmérséklettel, a kath. egyház kien-gesztelhetlen álláspontját, jelezve végül, hogy azért a befejezett tények előtt meg fog hajolni; sem Bethlen Gábor hangos tiltakozása nem keltette hangulatot. Bethlennél az az érdekes, hogy a nemzeti párt értekezletén mint orthodox protestáns tagadta meg a javaslatokhoz való hozzájárulását, most pedig különösen nemzetiségi szempontból vetette el. Azonban dacára orthodox protestáns voltának elvben elfogadja ő is a polgári házasságot, és pedig csakis a kötelezőt, azonban erre nem látja előkészítve a talajt. Ugy látszik, a nemzeti párt klubjának tornáca nagy elvekkel és apró „de”-kkel van kiköveztve, mint bizonyos tornác jó szándékkal. S engedje meg az illusztris gróf, az „Emke” nagyérdemű elnöke, ha még ő sem tud arról meggyőzni, hogy a polgári házasság kérdése nálunk ne a liberalizmus kérdése volna. Ha egyszer a maradiság minden tényezője ellene csoportosul: bizonyára a liberalizmus szülőtje, édes gyermeke az. Hát a lelkiismereti szabadság nem a liberalizmus kérdése? Pedig a polgári házasság és a

protestantizmus ikertestvérek, a miről meggyőződhetik, ha figyelemmel megolvassa ez intézmény történetét.

Azt sem tudjuk megérteni, hogy a mai fejlemények mellett, ugy, ahogy az ügyek ma állanak, a reformok folytán a protestáns egyházat az anyagi összeroskadástól kellene féltetni.

De hát csak ily szilárd alapon épült föl ez a negyedfél század viharait kiállt egyház? Hogy is mondta csak a böles Gamaliel: Ha embertől van, ugy is el fog romolni, ha Istentől van, emberek el nem pusztíthatják?

Hanem jelentékenyen emelte a vita színvonalát s fokozta a lankadt érdeklődést Darányi Ignác beszéde, ki azt a sok hamis adatot, melyeket azon célból hoznak fel, hogy bebizonyítsák, mily ártalmas hatású a polgári házasság a belső vallásosságra külföldön s így Németországban is, egy oly adattal silányította megérdemelt módon tönkre, a melynek sem hitelességéhez, sem értékes-ségéhez szó sem férhet. Pauk drnak, a szász protestáns szuperintendensnek Zelenka ev. püspökhöz 1893. július 17-én írt levelével, melynek vonatkozó passzusa így hangzik:

„Élénk érdeklődéssel kísérem az egyházközpontok mozgalma Magyarországon. Nálunk meg van a polgári házasság és mi nem kívánjuk, hogy az ismét eltöröltesse. Az egyházi esketés nyert a nép tudatában az által, hogy az most már nem állami kényszer, hanem szabad elhatározás kérdése. A legtöbb házasság felmegekketteti magát és már nem kelletlenül, hanem örömmel teszi azt.”

Midőn egy részt örömmel látjuk, hogy a mit e Lap szerkesztője már 1392-ben megírt, „A polgári házasság és házassági bíraskodás” című munkájában (34—36. l.), támaszkodva a nagy német egyházi férfú és moralstatistikus Öttingen adataira, azt most a német protestáns egyház egyik előkelősége erősíti meg; egyszersmind felhívjuk figyelmét e kijelentésre mindazoknak, kik protestáns szempontból is pártolják, vagy ellenzik a javaslatot. Az előbbieknél megnyugtató, utóbbiaknak meggyőzősül.

Teljes jelentőségére emelte a vitát Wekerle miniszterelnök, ki míg egyrészt történeti világításban mutatta be a kérdést s rá mutatott arra, hogy az elkeresztelési rendelet a jelen harc kitérésére csak az alkalmas ürügyet szolgáltatja; hogy a baj oka épen az, mert a felekezettek s az állam közti ellentéteket eddig csak palliatív szerekek gyógyították s ilyenek tekinti az 1868: 53. tv. cikkeket is, addig másrészt egész nyíltan s őszintén leplezi le a katolicizmus ama nemzetközi árnyalatát, melyet ultramontanizmus név alá szoktunk foglalni s ő, a katolikus férfú, erősíti meg azt, a mit mi már régen hirdetünk; hogy ultramontanizmus és katolicizmus nem egy s a katolicizmusra vezetést tévedés volna, mert az emberiség legszentebb érdekeivel, a haladás eszméjével hozná ellentétbe az azonosság. Időlegesen uralkodhatik a kath. egyház életében a jezsuitizmus, az ultramontanizmus, mint a legszerencsésebb nemzetek életében is vannak boldogtalan időszakok De ez nem tarthat örökké.

Wekerle beszédének e hatalmas része így hangzik: Nemesak a legutóbbi időben, hanem, a mennyire vissza tud emlékezni, kora ifjúságától kezdve e kath. egyház kebelében is lát egy szűkebb iskolát, lát elfajulást, a mely a valódi mély vallásos érzés helyébe a valóság külszint akarja helyezni. Pedig a mint a valódi, mély vallásos érzület nemcsak rugója, hanem biztosítéka is az erkölcsöknek: ugy a pusztá vallásos külszint, igen gyakran, csak takarója az erkölcselenségnek. Látott egy iskolát fejlődni, a mely szakított a kath. egyháznak tulajdonképpeni tudományos szellemével, a mely azokat a régi szellemeket idézte fel, a melyek Galileit meg akarták kövezni, a melyeknél a harcoló, a kutató észt a vak megadás szellemével váltották fel. Látott egy iskolát, a mely a szeretet vallásában a türelem és a felebaráti szeretet helyett a türelmetlenségnek és a gyűlöletnek magvát hintette el, a mely átvitte ezt először szűkebb körbe, később a szöszékre és a szöszékekről a nagy társadalomba.

Egész természetesen és világosan indokolta, miért nem vette föl előbb a kormány programjába a kötelező polgári házasságot: mert a klérus ellenszegülése a nyílt renitenciáj az utolsó időkben fajult s tett elkerülhetlenné gyökeres rendezést az állami s egyházi viszonyok rendezésében. Addig, míg e helyzet be nem állt, igyekeztek más fontos feladatok megoldására használni a nemzet erőit. De 1890 óta e kérdés oly fontossá vált, hogy előle kitérni bűn lett volna. Apponyi programjára azt mondja, hogy az az övétől csak abban különbözik, hogy a bajt csak palliatív szerekek, tehát nem gyökeresen akarja orvosolni, de e mód nem kevesebb kollíziót hoz létre s nem kevesebb izgalommal jár, mint a gyökeres, tehát könnyű választani.

A kongruát s a protestáns egyházak megfelelő segélyezését ugyis elengedhetlen követelménynek tartja, de mindez nincs okbéli összefüggésben az 1868: 53. t.-cikk módosításával.

A stóla-jövedelem elmaradására nézve következőket mondja:

Elsőben is be akarja bizonyítani, hogy az egyházak jövedelme nem fog csökkenni. Azok az esketések, kereszteslések, halálórásk jövére is jövedelmi forrásaik lesznek az egyházi férfiaknak és azok az anyakönyvi kivonatok, melyek elmaradnak, nem fognak előidézni rohamos jövedelmi apadást, hanem idő multával lassanként fog elenyészni az a jövedelem, mely az anyakönyvi kivonatok kiszolgáltatásában áll. Ha pedig azt szupponáljuk, hogy az anyakönyvi kivonatokból eredő jövedelem teljesen elmarad, ha senki sem fogla magát az egyház által megeskettetni vagy megáldatni — a mi talán olyan túlozott odaállítása a kérdésnek, hogy ilyesmitől tartani nem lehet — akkor a gyűjtött adatok és adóvallo-mások szerint 413 ezer forintot tesz ki az az évi összeg, a melylyel apadni fog. Ebből 163 ezer frt esik a katolikusokra, 49 ezer frt a görög katolikus, 85 ezer frt a görög keleti, 60 ezer frt az evangélikus református, 29 ezer frt az agostai egyházra, 22,709 frt az izraelitákra és 2974 frt az unitáriusokra. Oly számadatokkal van tehát dolgunk, a melyek ha nem is pozitívek, mindenesetre megközelítik a tényleges jövedelmet, a mely tényleges jövedelem, ismétli, ezentul sem fog elmaradni.

Felszólal Szapáry következtetlensége ellen, ki a fakultatív formáért lelkesül és Apponyi szükségbeli polgári házasságára adja szavazatát.

Ne vegyék rossz néven olvasóink, ha Pongrácz Ká-

roly gróf tábornok antiszemitiko-reakcionárius beszédéről csak az országgyűlési rovatban emlékezünk meg; az annyira jellemzi önmagát, hogy további megjegyzéseket feleslegessé tesz. Valóságban a tiszta-eszlári sakterpör legvirágzóbb napjaiba képzeltük magunkat a gróf ur szellemi exkurziói alkalmából s szinte láttuk lelki szemünkkel, mint tűnik föl az antireformer generális háta mögött Solymosi Eszter megdicsőült alakja, áldását osztván a pintlis és nem pintlis zsidókat gyűlölő nagy férfúra.

Komjáthy Béla, Ugron volt párthive jeles és önzés-telen szolgálatot tett a javaslatoknak, midőn maró gúny-nyal szedte apróra Polónyi és Ugron következtetlenségeit s hol egyiket a másikkal, hol önmagával ütötte egy kicsit agyon. Kivégzés volt ez — staturaliter, de megérdemelt. Mert az a játék, melyeket elvekket, nagy eszmékkel folytatnak a függetlenségi és 48-as párt eme matadorai, minden szabadságszerető embert fölháborít. Méltán mondja Komjáthy nemes felgerjedésében, midőn Ugron arra figyelmeztette, hogy ne a pártjabelieket, a vele egy elven levőket, hanem az ellenséget támadja, hogy neki azok az ellenségei, kik a szabadelvűség emez elveit nem osztják s e miatt pártja hitelét is lerontani igyekeznek.

Hodossy Imre reformellenes beszédére elég legyen annyit mondanunk, hogy Horváth Boldizsárigazságügyminiszterisége alatt ő készítette — az első polgári házassági javaslatot.

Liberalis nagygyűlés. A március 4-iki budapesti liberális nagygyűlés, mint írjuk, csakugyan a Stefánia-ut és Csömöri-ut sarkán elterülő térségen, kedvezőtlen idő esetében a városligeti iparsarnokban leend. Kezdeté d. u. 3 órákor. Gyülekezés délután 1—2 ór közt és pedig: 1. a megyei, városi és a fővárosi I. II. III. IV. V. VI. és VII. kerületi küldöttségek, testületek, egyletek részéről a Ferencz József tere és a Gizella tere, 2. a főváros VIII. IX. és X. kerületéből a Kálvintéren, 3. a III. kerület, V. VI. kerület kültelkeiről és Ujpestről a nyugoti pályaudvar előtt. A március 4-én déli 12 óra után Buda-pestre érkező küldöttségek, egyesületek és magánosok, ha a központi pályaudvarról érkeznek, a Kálvintéren, ha a nyugoti pályaudvaron, akkor a nyugoti pályaház előtt gyülekeznek. A rend fenntartását az egyetemi ifjúság intézi. A felvonulásban és a nagygyűlésen résztvevők a gyűlés emlékére készített s a rendező bizottsági irodában (Magyar király szálló, II. em. 44. ajtó) ingyen kapható fémjelvénynyel vagy igazolvánnyal jelennek meg. A gyűlés programja a következő:

Elnöki megnyitó után Morzsányi Károly dr. orsz. képviselő határozati javaslatot terjeszt elő.

A határozati javaslat tárgyában felszólalók beszédei. A nagygyűlésen csak azok szólhatnak fel, a kik a gyűlés előtt az elnökségnél már jelentkeztek s a szónok urak a jelentkezés sorrendjében beszélnek.

A beterjesztett javaslat fölötti határozat hozatala. Elnöki záróbeszéd.

Ezután a rendezőség a szétoszlást kürttel jelzi. A szétoszlás akként történik, hogy az utolsóknak beérkezett sorok kezdik meg a távozást a Stefánia- és Csömöri-uton befelé.

A vidék. A szabadelvű gyűlésen való részvételt eddig részint bejelentették, részint elhatározta: Csakvár, Ujpest, Nyitra, N.-Kanizsa, Nyiregyháza, Marosvásárhely, Nagybánya, Nagy-Róce, Pozsony, O-Becse, B-Keresztur, S.-A.-Ujhely, V.-Mikola, Gölmebánya, Felcsúth, Győr, Székesfehérvár, Dunapataj, F.-Kubin, Aszód, Hévíz, Kassa, Temesvár, Szatmár, Debrecen, Cegléd, Kecskemét, Szeged, Pécs, Zempléni megye, Eperjes, Sáros megye, Budapest, Komárom, Mezötúr, Tolna, Székelyhíd, Sümeg, Bars, Nagy-Abony, Nagy-Várad, Zilah, Kolozsvár, Arad stb. stb. Szóval elmondható, hogy ott az egész Magyarország képviselve lesz.

Klérális manőver. Hogy a liberális nagygyűlés óriási hatású, mely valóban semmivé fogja törpíteni a megrendelésre készült januári kath. gyűlést, meggyőzönségek, most azt eszelték ki a klérálisok és szövetségeseik, hogy sok helyütt hatósági kényszert használnak föl arra, hogy mennél több embert csődítsenek Bpestre. Képzelné lehet, hogy milyen alapos ez a híreles. Különbözn meg-jegyzendő, hogy a nemzetiségi sajtó e kérdésben is találkozik a reformellenes sajtóval. A „Dreptatea” 37. sz. „O violente noua” cím alatt (Egy új erőszakoskodás) siratja, hogy a kormány ingyen utazás ürügye alatt a jegyzők által 10—20 embert család föl minden községből a nagygyűlésre s nincs a ki a népet felvilágosítja. De majd jönnek a román meetingek! Az is érdekes manőver, hogy a résztvevők számát előre sokkal többnek hirdették, mint tényleg lesz, hogy aztán a kisebb számot majd, mint fiaszkót tüntessék föl. Pl. Debrecenből 50 tagu küldöttség megy s reformellenes lapok ezer jelentkezőről írnak.

A községi reformról a „Budapesti Hírlap” következőket írja: „A kormány két törvényjavaslatot készített a községi közigazgatás reformjáról, melyet azonban alkalmasint egyesíteni fog mint első és második részt. Az első javaslat szól a községi önkormányzatról, a második pedig az állami közigazgatásról a községekben. Az elsőben foglaltatnak mindazon jogok, melyek a községet saját hatáskörében megilletik s a községtanácsok szervezete és teendői. Itt is leginkább a porosz rendszer szolgálat mintául s a magyar községek tanácsai jövére inkább ellenőrző és véleményező, semmint határozó és végrehajtó testületek lesznek. Csupán a községi vagyonkezelésben tartják meg önálló rendelkezési jogaikat.

Nagyobb jelentőségű javaslat a második, melyet röviden a községi adminisztráció államosításának lenet elnevezni. Az eddigi községi jegyzők helyett a belügy-miniszter által kinevezett alszolgabírók fogják végezni járásaikban nemcsak az állami, hanem egyszersmind a községi teendők végrehajtását. A mostani járásközpont felosztás alájárásokra s a körjegyzőkből lesznek al-szolgabírák, kiknek hatásköre körülbelül azonos lesz a polgármesterek hatáskörével és a kapitányokéval a rendezett tanácsu városokban. Ugyancsak ok lesznek az anyakönyvvezetők.

Jelenleg az 1886. a törvényhatóságokról szóló törvények 21—73. §-ai szerint a polgármester, jövére tehát az aljárás községeiben az alszolgabíró: a) elnöke a tanácsnak, b) átveszi a kormányrendeleteket, leveleket, jelentéseket, folyamodványokat, pénz- és értékküldeményeket, c) végrehajtja a kormány rendeleteit, d) foglalkoztatja a főispánnak utasításait, e) aláírja sajátkezelé- g

a község által kiállított okmányokat, f) rendelkezik a községi tisztviselőkkel: bírákkal és segédjegyzőkkel, orvosokkal, bábakkal stb., g) jelentést tesz községi ügyekről a főszolgabíróknak, h) intézkedik a közgyűlési tárgyak előkészítéséről, i) különösen pedig, mint állami rendőrkapitány, működik s az összes rendészeti ügyekben intézkedik, végül j) a községi tanács saját hatáskörében hozott határozatainak végrehajtója. Látszik ebből, mily mélyreható ezen reform. Valóban ez az állami rendőrségnek behozatala egész Magyarországon és az állami közigazgatásnak meghonosítása a legelső fokon a községekben.

Mozgósítás? Az utóbbi napokban mozgósítási hírek jártak be a lapokat, melyek szerint a Szerbiában kifejlődő anarchisztikus állapotok s fenyegető forradalom folytán a hadcsapatok egy részét az ország határán vonják össze. E híreket legújabb Debrecenből is megerősítik. Ellenben a „Bp. Correspondencé” legilletékesebb helyről cáfolja meg. A legjobb cáfolat a következő napok lesznek, mert, mint külpolitikai híreink mutatják, a Szerb színjáték — egyelőre — a megoldáshoz közel.

Külföld.

Szerbia. Szerbiában az események gyors egymásutánban lépik meg a bámulól világot. A legújabb hírek szerint maga a Szimics-kabinet óhajta, hogy Milán továbbra is Belgrádban maradjon, mert távozása az orosz cselszövények diadalát jelenti, valószínűleg pedig azért, mert a belső forrongás a gyermek- király mellett e tapasztalt, ravasz és erélyes férfi jelenlétét megköveteli. Ribarác s általában a liberális párt visszautasította Percsiani orosz követet a radikális párttal való fúziót illető terveivel. *Krisztics* Nikolt az egész Szerbiára királyi biztossá neveztek ki s ezt az alkotmány felfüggesztésének előjele gyanánt tekintik.

Angolország. Gladstone lemondása s a politikai pályáról való visszavonulása küszöbön áll, bár a Reuter-ügynökség az erre vonatkozó híreket minden alapot nélkülözőknek jelent ki. E visszavonulás oka politikai nehézségekben az agg korban s a nagy öreg (great old man) látóképességeinek teljes megcsökkenésében keresendő. Utóda valószínűleg *Rosebery* lesz, bár új választások kitűzése még valószínűbb.

Németország. A német-orosz kereskedelmi szerződés fölötti nagy vita megindult. *Kardorf* konzervatív ellenzéki felszólalása után *Caprivi* kancellár nagy beszédet mondott, melyben a szerződést két nagy nemzet közötti összekötő kapocsnak nevezi, mely nagyjelentőségű és jó munka, de a melynek megvalósítására a pártok támogatására van szüksége. A hármasszövetség másik két államának vezérferfiái is örömeiket fejezték ki e szerződés létrejötté miatt, melyet a béke újabb zálogául tekintenek. Elvetése az összes kötelek szétvágását jelentené, melyek Németországot és Oroszországot még egybefűzik s háború eshetőségét fokozná. E szerződés utolsó szemében a szerződési láncon, mely a magyar-osztrák monarchiával kötött kereskedelmi szerződéssel kezdődött. Kikél a mezőgazdák (agráriusok) szövetsége ellen, mely a mezőgazdaságnak ugyan nem használ, de a nemzeti osztály-ellentéteket nagy mértékben kiélesítette.

Franciaország. *Wilsonnak*, *Grévy*, egykori köztársasági elnök vejének választását a francia kamara, vesztegetések miatt megsemmisítette. *Wilson* proklamációt bocsátott ki választóihoz, melyben magát ártatlannak mondja, s a választók ítéletéhez felel. — Ujabbán ismét több anarchistát tartóztattak le, köztük van egy ausztriai lengyel és egy olasz. *Marpeaux* anarchistát, ki egy rendőrt, ki őt lopás miatt le akarta tartóztatni, megölt, a bíróság élethossziglan tartó kényszermunkára ítélte. Az utolsó anarchista-merényletek áldozatainak, illetve családtagjaiknak kárpótlására a kormány 17,000 frankot kér a képviselőháztól.

Olaszország. A belpolitikai válságokhoz elemi csapások is járulnak. Catániában s egész Közép-Olaszországban óriási zivatarok dühöngtek. Egyik falu 386 háza közül 3 maradt épen, másik helyen 56 ház omlott össze. Több száz ember elpusztult.

Királyok találkozása. Királyunk és a német császár husvétkor Abbáziában találkozni fognak. Királyunk most a királyasszonnyal Cap-St-Martinban, a Rivierán van.

TÁVIRATOK.

Bomba a képviselőházban. Budapest, március 1. D. u. 4 ó. 25 p. Saját tudósítónk távirata. A képviselőházban ma délelőtt a gyorsírók termébe vezető lépcsőn bombát találtak, mely ólomgyertyatartóból volt készítve s felülről beforrasztva; kialudt bickford kanóccal. A vizsgálat megindult, *Sélley* főkapitány vezeti. A bombát a kapitányságnál egy mérnökari kiküldött bontotta fel, *Hieronymi* belügyminiszter, *Csávossy* háznyag, *Bánffy* házelnök jelenlétében. A vizsgálat kiderítette, hogy a bomba tulnyomó részben fűreszporral, kisebb részében robbanó anyaggal volt töltve. Hogy éretlen tréfával, vagy komolyabbá válható merényletről van szó, csak a vizsgálatból lehet majd megtudni.

ORSZÁGGYÜLÉS.

a (Február 26.) Elnök jelentései után a napirendhez *Tódor* József szól, katolikus szempontból veszi bírálat alá az egész javaslatot. Jóelőre kijelenti, hogy azt nem fogadja el, mert hitbéli meggyőződésével ellenkezik, s az országra nézve káros hatásúnak tartja. A házasság vallásos jellegére vonatkozólag példákat hoz fel a zsidók és rómaiak házassági szokásaiból és törvényeiből. Szerinte csak a vallás szolgáltatja azon motívumot, mely a házasság feleket arra bírja, hogy a sűrű szeressék egymást.

Beszél a házasság fel nem bonthatóságáról a polgári házasság másnemű intenciójával szemben. Hangsúlyozza, hogy azokban az államokban, melyekben a polgári házasság meg van, az egyház azt nem helyesli s a házasság érvényére nézve joghatálytalannak bírónak soha el nem ismeri. Így lesz ez nálunk is, mert a főpártok sietni fognak körleveleiket e tekintetben kibocsátani. A polgári házasság szülő szerint vallástalanságot fog előidézni, de még ellenkezik is a nemzeti tradíciókkal.

Darányi Ignác felszólalása elején pár szóval *Tódor* József beszédére tesz megjegyzést. Attér a polgári házasságról szóló javaslatra. A polgári házasság előnyét épen abban látja, hogy az egyháznak meghagyja a maga teljes szabadságát s nem tesz egyebet, mint állami szempontból a polgári jogviszony szabályozásához való és eredeti jogát veszi vissza. Kijelenti, hogy az 1868. LIII. t.-c. nem deklarativ törvény, nem különösen annak 12. §-a, a melynek tisztázására adta ki a kultuszminiszter ismeretes februári rendeletét. Beszél azokról az iktásokról, melyek nemcsak a rendelet, hanem maga a törvény ellen folytak. Apponyi beszédével foglalkozva, hozzát teszi, hogy nem tartaná szerencsésnek, ha az 1868. LIII. t.-c. módosításának kérdése anyagi kérdésekkel hoznánk kapcsolatba. Az említett törvény megváltoztatása a prot. egyházra hátránnyal jár, de a mit itt veszít, megnyeri a szabad mozgás és fejlődésben, s a magyar államjogi rendjének, egységességének és szolidaritásának nagyobb mértékében.

Attér Szapáry Gyula gróf beszédének Komáromra vonatkozó részére. Elmondja, hogy voltaképp mi történt ott. Idéz a püspöki jelentésből és a jubileum alkalmával elmondott beszédéből s bebizonyítja, hogy ott nem állított fel felekezeti álláspont felekezeti állásponttal szemben. *Bánó* József beszédére megjegyzi, hogy a képviselőházban nem illeik protestáns, s nem illeik katolikus képviselők s fejtegeti, hogy ez álláspontra helyezkedni soha nem szabad.

A polgári házasság formájára nézve, szülő szerint, a nézetek eltérők lehetnek, de szülő, Apponyi korábbi beszédéből kiindulva, azt hitte, hogy a kötelező polgári házasság mellett van. Nem kutatja, micsoda fontos okai lehetnek Apponyinak, hogy álláspontját megváltoztassa, csak arra kéri, ne mondja azt, hogy álláspontja nem változott. E tekintetben *Kossuth* egy beszédét ajánlja figyelembe, melyben az van mondva, hogy az államférfiaknak egyik legtrikább és legkiválóbb hivatása hogy tévedéseiket beismerni elég erősek legyenek. A liberáliszmus, szülő szerint, eszköz az állam boldogítására. Beszédének hangulatos befejezésében rámutat azon időre, midőn protestáns és katolikus egy templomban tartotta istentiszteletét. Végül kijelenti, hogy a javaslat sorsát nem félti, bizik az ügyben, mert hiszi, hogy a nemzet tud akarni és ki tudja vinni akaratát. Öt pernyi szünet után *Bethlen* Gábor gróf szólal fel. Előre kijelenti, hogy nem fogadja el a javaslatot, de a reakcionárius és ultramontánizmus vadját visszautasítja. Tart attól, hogy a liberális törvény meghozatik, de még a milleniumig nem vihető ki.

Wekerle Sándor miniszterelnök kizárólag az egyházpolitikai kérdésekkel óhajta foglalkozni és rövid vonásokban a kormány egyházpolitikai irányát óhajta megjelölni. Szükségesnek látja, hogy a mai egyházpolitika előzményeivel foglalkozzék mindenekelőtt, mert az előzmények alapos ismerete nélkül csak félszeg következtetések származhatnak. Szeretik az 1890-iki elkeresztelési rendelet odaállítani, mintha ez volna tulajdonképpen a bajnok nem is lettek volna. Szülő nézete szerint sokkal régebbi keletűek, sokkal régebben verték le gyökereiket azok az indokok, melyek a mai álláspont, ezen javaslatokra kényszerültek. Nagy küzdelmek folytak az egyes egyházak és vallásfelekezetek között, a melyeket sem a mult századi, sem a jelen századbeli törvények végelesen megoldani nem tudtak. Még az 1868. 53. t.-c. is csak palliatív, csak dillatozius jellegű. Ezek a törvények az állam és egyház közti viszony szabályozását majdnem érintetlenül hagyták.

A helyzetet nehezítette az, hogy egyoldalul vizsgálták a kérdést, így Szapáry Gyula gróf is csak a katolikus panaszait és sérelmeit adta elő. Hogy egyszer tisztába hozzák már e kérdést, nemcsak egy felekezet szempontjából kell megítélni a helyzetet, hanem úgy, a mint van. Meg kell tekinteni az érem másik oldalát is.

Kifejti szónok, hogy magában a kath. egyházban is két iskolát ismer. Egyik, mely a valódi mély vallásos érzés helyébe a vallásos külszint akarja helyezni, s mely minden tudományos haladásnak ellensége. Mindezekből azt az eredményt akarja levonni, hogy a mai bajok kiindulási pontja nem az elkeresztelési rendelet volt, hanem a tulajdonképeni indok a társadalom nagy és fejlődő igényeinek növekedésében áll.

A leglelkiesmeretesebb utánjárás és kísérletek után arra az eredményre jutott a kormány, hogy az egyházak egymásközti viszonyát kölcsönös megnyugvás mellett maradandóan szabályozni nem képes, s midőn az 1868. 53. t.-c. módosításának kérdése is felvetett, midőn látta a kormány azt, hogy e törvény módosítása megbontja az egyházak közti egyensúlyt; érett megfontolás után elfoglalta amaz álláspontot, hogy az egyház és állam cselekvési körét külön válassza és ennek folyamánaként behozzák a kötelező polgári házasságot és állami anyakönyveket. Sorba felemlíti aztán azon nyilatkozatokat, melyek egyes egyházi faktorok ide vonatkozólag tettek.

Miután kimondja azon elvet, melyben a kormány politikájának magva rejlik, t. i. hogy az állam és egyház közti viszonyok a házassági jog és anyakönyvek terén szétválasztassanak — attér Apponyi beszédére. Közöttük — úgy mond — az az elvi differencia áll fenn, hogy míg a kormány, az állam és egyház cselekvési és tevékenységi körét külön akarja választani, addig Apponyi, bármint végeit ugyanazt állítja, átmenetileg más intézkedéseket akar, a melyek nem választják külön a cselekvési köröket. Mivel azonban csak a cselekvési körök határozott szétválasztásától lehet a kérdés gyökeres és biztos megoldását várni, a politikai szükségesség szempontjából választotta a kormány, szülő által vázolt álláspontot. Bár a mostan szövegben levő kérdés a liberáliszmus kérdése, szülő mégsem ezt a szempontot tartja szem előtt, hanem az állami szükségletek szempontját.

Kimutatja az Apponyi által vázolt politika tarthatatlanságát és azon hátrányokat, melyek az Apponyi által ajánlott házassági formából származnának.

Rámutat a Szilágyi által is felhozott huza-vonóra, a mely a szükségképeni polgári házasságból származnék s a melynek eredménye az lenne, hogy a felek inkább vallást cserélnének, semhogy magukat hosszadalmas eljárásnak alávetnék, s ez nálunk, hol a vegyes házasságok napi rendben vannak, nagy baj lenne.

Apponyi abból a szempontból indul ki, hogy az egyházpolitikai kérdések megoldásának egy előfeltétele van, hogy egy bizonyos nyugalom teremtsék. Szülő kimutatja, hogy ez nem állana elő, hanem újabb zavarok keletkeznének és a mi ma még lehető, hogy a lét hatáskör egymástól elválasztassék, csak nagyban megnehezítené.

Attér azután azon kérdésekre, melyek e javaslatnál kapcsolatba hozhatók. A kath. autonómia vonatkozólag kijelenti, hogy e kérdéstől nem idegenkedik a kormány, de megkívánja, hogy az valóban autonómia legyen, s az apostoli királyi fejedelmi jogai sértetlenül és változatlanul fenntartassanak, valamint a közszempontok és állami érdekeknek minden tekintetben érvény szerzesük.

Az 1848. XX. t.-c. határozatának gyakorlati kivételére nézve, kijelenti, hogy a segélyezést a kormány mindig szem előtt fogja tartani, de álláspontjához következetesen. Az elmaradó stolaris jövedelmekre kijelenti, hogy azok meglesznek ezután is. Majd egy kimutatást olvas fel a stolaris jövedelmekből. Attér az anyakönyvek költségeire. Végül összegezve, hogy micsoda kérdésekkel állanak szemben: ajánlja a javaslatot elfogadásra.

Szapáry Gyula gr. eddigi felszólalásait teszi világossá és kijelenti, hogy a szükségképeni polgári házasságot tartja kielégítőnek. Miután *Wekerle* miniszterelnök egy lezárolási jelentést terjeszt elő. Elnök a vitát mára lezárja.

Február 27. Elnök előterjesztések után napirend előtt felszólal *Darányi* Ignác s kimagyarázza tegnapi felszólalását, a melyet egy fővárosi lap tévesen közöl. A napirendhez *Komjáthy* Béla szól. Előre kijelenti, hogy a javaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadja. Ezt teszi mint az elvek embere. A törvényjavaslatot szükségesnek s elodázhatatlannak tartja.

Nem nézi azt, hogy minő taktika hozta létre e javaslatot, előtte saját célja lebeg, mely azt nézi, vajjon megfelel-e annak. Tekinti tovább azt, vajjon megegyezik-e a javaslat azon part eleivel, a melyhez tartozik. Ezt megvilágítja a part által beadott határozati javaslat. Szülő kijelenti, hogy politikai elveket nincs, a mi multja van, az őszinte ragaszkodás az elvekhez. Érinti azon ellenzéki álláspontot, mely csak azért tör a javaslat ellen, mert azt a kormány kezdeményezte. Kijelenti, hogy nem azért szólal fel, mintha a javaslat melletti állás foglalását indokolni akarná, mert ezen törvényjavaslat elveit partja mindig hirdette, de tiltakozik azon taktika és felfogás ellen, mely megengedhetőnek tartja, hogy arról az oldalról, melyhez szülő is tartozik, a törvényjavaslattal szemben állás foglaltassék. Bővebben indokolja a part magatartását. Majd *Polónyi* beszédével foglalkozik, attér a horvátországi kérdésre. Végül kijelenti, hogy a kormányt, ha az szabadélvű, a nemzet érdekeivel egyező javaslatokkal áll elő, szülő partja mindig támogatni fogja.

Ugron Gábor személyes kérdésben szól, *Komjáthy* beszédében *Ugron* állásfoglalását érintette. Hosszas magyarázat után, kéri hogy ne fordítsa előtte szülő ékesszólását a part gyöngeségeinek kikutatásául, hanem harcokjanak az ellenséggel. *Komjáthy* Béla válaszol *Ugron* szavaira, kijelenti, hogy e javaslatnál azok az ellenségei, kik partja hitelét lerontani akarják.

Öt pernyi szünet után *Pongrácz* Károly áll fel. azon kezdi, hogy a Szapáry-kormány programjában kötelező polgári házasságról szó sem volt. Majd dühösen kikelve a mostani al-liberáliszmus ellen, mely a köztörténetnyra viszi, csatlakozik Apponyi határozati javaslatához. *Smialovszky* Valér, gyöngye hangja miatt a ház türelmét kéri. Foglalkozik az alapság bajaival s határozati javaslatot terjeszt be az iránt, hogy a katolikus kongruával kapcsolatosan a többi felekezeti lelkészek tisztességes megélhetését biztosító díjazás kérdésének alkalmas módon való rendezésére is közzehasson. Bővebb indokolás után a javaslatot elfogadja.

A határozati javaslat felolvasása után felszólalt *Hodossy* Imre. Hosszabb beszéd után vezeti be álláspontját, melynél fogva a javaslatot meg nem szavazza. Ezt nem téríti, mert nem tudja, nem akarja elfelejteni, hogy az a kormány és az a part, a melylyel szembe áll, ellenkező irányt követ azzal, a mit szülő az országra célszerűnek jónak lát, nem felejt el, hogy évek óta az opposzió pádjain van, azért oly kérdésnél, melyet kabinet kérdésnek vetettek fel, már ezen oknál fogva is ellene szavaz a javaslatnak. Elnök a vitát bezárja.

IRODALOM, MŰVÉSZET.

Hangulatok.

(Költemények. *Irta Szabolcska Mihály*. Budapest. Singer és Wolfner könyvkereskedése. 1894.)

(Folytatás.)

Az a legmeggrázóbb, mikor valaki fájdalommal nevet. Ezt tesz a költő a „Befejezés”-ben. Ő a trubadur, s kedvese a király leány.

De annak szíve, kő volt-e, mi volt-e?
A szegény trubadúr csak nem szerette.
Csak nem szerette, mégis hitette,
A mért a nevért rimbe kipengette.

A mi trubadúrunk hogy erre ébredt:
Fogta a hárfát s szépen odébb ment.
— Ez az új épen az egész mesében.
— Nem lelték halva a várfal tövében.

A mi renyvünknek vége van, vége.
Beleunt a hős a dicsőségbe.
S a szép király lány, kiről szólt a nótá?
— Még most is él, ha meg nem halt azóta!

Nem hangos kacagás, de a nélkül is a legkésőbb humor. E mellett a legkitünőbb összhang van a fájdalom

Folytatás a mellékleten.

politika tartha- az Apponyi ál- nak. huza-vonára, a származnék s a felek inkább osszadalmal- yes házasságok... Ezen a két hatás- megnehezitene- e javaslatlalt- vonatkozólag- dik a kormány- a legyen, s az- es változatlanul- és allami ér- zések. gyakorlati kivi- st a kormány- ntjához követ- ekre kijelenti, gy kimutatást- z anyakönyvek- a kérdésekkel- adásra. teszi világo- ri házasságot- erelnök egy le- mara lezárja. után napirend- es tagnapi fel- esen közöl. A elenti, hogy a- talis alapjául- A törvényja- tartja. ta letre e ja- nezi, vajjon on megegye- bez tartozik. zati javaslat. a mi multja trinti azon el- avaslat ellen, ti, hogy nem allas foglalá- vaslat elveit aktika és fel- jogáról az enyjavaslattal okolja a párt- alkotzik, attér hogy a kor- eivel egyező hozatni fogja. zol, Komjáthy Hosszas ma- zoló ekezzó- anem harcol- Ugron szá- llensegei, kik roly áll fel, mnyában kö- tajd dühösen a közjót zá- javaslatához. ház türelmét rozati javas- kongruával tisztességes alkalmas mó- b indokolás elszóltat Ho- allásponjtát. ra. Ezt nem ni, hogy az ll, ellenkező celszerűnek, az opposzió inet kérdé- llene szavaz

és a nyilatkozó finom humor között. S eredménye: a legteljesebb költői hatás; a szerelmi bánat nagyságának klasszikus kifejezése.

E bánat egész gondolkozását, kedélyvilágát meglepi. Eszébe jut a bolygó zsidó, kinek sorsával a magáét összekapcsolja. E költemény a fájdalomnak, a maga közvetlenségében, legerőteljesebb kifejezése. Valóban sajnálnunk lehet, hogy a 6 versszakban egy bántó disharmonia zavarja meg az egész összhangját.

„Csakugyan átok üldöz téged — átok! Hordasz szívvedben egy kihalt világot. Más csillagokkal e-y letűnt eget. Lejárt eszményeket.”

Eldíj a bolygó zsidót, mint a költő sorsának példáját látjuk, ki reményeiben csalódik, vágyait ki nem elégítheti s ime: itt „Lejárt eszményeket” emlit. Mintha a költőnek is fájdalmat okoznának a lejárt eszmények! melyek eddig életemét képezték. Mintha tudományában csalódott volna, melynek hirdetésére szegődött E két szó, úgy látszik, egész véletlenségből csúszott be s a költő nem vette észre a zavart, az összhangtalanságot melyet okoztak.

Másnemű költeményei között van egynehány, melyek első megjelenésükkor is közelismerést arattak. Ilyen a „Salzburgi csapszékben.” Sokkal ismeretesebb, semhogy a közönség figyelmét hosszabb ismertetéssel kellene föl-hívni reá. A szembeállításal kitűnően jellemzi benne a német és magyar parasztot. Emlékeztet a Petőfi Szamospart-i csardájára, de azért új hangban, tárgyban és felfo-gásban, s e mellett nem kevésbé kitűnő darabja a ma-gyar költészetnek.

Szintén ily jeles a „Grand Cafféban.” Egy párisi kavéház és közönségének fénve, meg az idegenben hangzó magyar nóta elszedíti a búsongó magyar fejét. Csodálko-zik azon, hogy a közönséget nem hatják meg a „Kondorosi csarda” nótájának hangjai, mikor neki úgy sírni volna kedve rajta. E darab méltó apothezisa a magyar nép-dalnak.

„A notre dame-i toronyóra” méltán sorakozik „Alice” mellé. Aludni nem tud s lehunyt szempillái alatt, tekin-tete előtt egymásután jelennek meg a lovagregény alak-jai s ezeknek történetéhez fűzi a maga tételődéseit. Mesterien vegyíti a regény meséjét, a maga életével, hő-set önön alakjával. A nyugodni nem tudó, fáradt agyban keveredik így össze az álom és való Homályos és zavart e költemény hangja s a gondolatok, verssorok mégis mű-veszi öntudatossággal vezetve, rendezkednek. Szakgatott, közbevetett mondatokban, fel-felvetődő, tételődő gondo-latok közt halad, mint éjjeli esendben az olyan ember agya gondolata, kit kerül az álom, fölvesz egy gondolatot és ismét elhagyja; újból vele tételődik s így kíséri ve-gig, míg bizonyos befejezést nyer, jobban mondvá el-nyomja az álom. Az agyának, szívnek ily munkáját raj-zolja Szaboleska a legtöbb költőiséggel, a legfinomabb pszichológiával. Valóságos tanulmány ez s a mellett a legmagasabb költészet! E darab Szaboleskát legkitűnőbb klasszikusaink sorába avatja.

Ezekől messze áll, de még mindig magasan az a bajos, allegorikus és e mellett lírikus leírás, melynek címe: „S jött a király.” A nap feljöttét festi le bájos színekkel, pompás esettel, hasonlítva azt egy király jöveteléhez

„En hosszasan S csodálva csodálom e pompát, S mig tele lesz gyönyörrel a lelkem, Szívem megrezdül, Meghajlik a térdem, És arcra borúlok és áldva imádom. Ut őt, kinek szolgálja e király. Téged, te dicső, te jó, te nagy Isten.”

Méltó befejezés ez, mely igen sokkal többé teszi egy közönséges képnél, leírásnál.

Ezek mellett a maga egyszerűségében tökéletes kis darab az „Emlék,” melyben azt éneklí meg, hogyan védte meg az ártatlan náiv leányt tőle, maga ellen a kis viola csokor, mely a keblére volt tűzve.

Az első kötetben jelentékeny helyet foglaltak el azok a költeményei, melyekben az édes anyának nyújtotta oda a végtelen szeretet adóját. Sokszor tulságba vitte. Neha affektáltta vallott. Egyik bírálója figyelmeztette reá és fogott is rajta. Kevesebb költeményben ad kifejezést szüleszeretetének, de mikor dalra hangolja, megtalálja illó kifejezéseit.

Általában a jóakarató figyelmeztetéseket szívesen fölhasználja, javára fordítja. Kurta verssorai, a sok ráütés tulságosan csengő-bongó hangszerré tették lantját, és sokszor gátolták mélyen járó gondolatainak méltó kifeje-zését. Újabb költeményeiben a forma tekintetében is meg-találta a határt. Most a legkifejezőbb formák s általában a fejlett technika, hatásának erőteljes tényezői.

Sokban előnyösen változott: izmosodott és tökélete-sedett; de egészben megmaradt az, a ki volt

Egyszerű egész a puritánságig. Inkább gondolataival, és azok kerek befejezettségével hat, miut a képek és ha-sonlatok gazdagságával. A hol képet használ, ott is meg-marad oly egyszerűnek, mintha beszélgetne velünk. Ha egy hasonlattal él, azt, noha kifejti, azért nem öltözteti cifra szavakba. Képeinek is inkább gondolati tartalmával és erejével akar hatni, mint a stíl pompájával. Ime egy példa:

•Körülölelt esdő szerelmem, Akár a sziklát a habok S tudom te most is csak a szikla, En csak a síró hab vagyok: Ha lábaidnál maradok, (Körülölelt...)

Epen, mert a hasonlatokat nem keresi s azok ön-ként jönnek neki: csak ritka kivételképen találhatunk nála egy hibás képre, erőltetett metaforára, minő ez is:

•Hanem a halállal Még se lett vége, Kereszte bivarult S híd lett az égbe (Jázus).

melynek párját alig találjuk az egész kötetben.

Néha ismétli magát, de máskülömben folyton meg-marad érdekesnek. És ennek oka — mint már említettük is — az, hogy minden genreban megvalósítja azt: mi az általános érdekű és költői tárgy s mellőzi azt, mely csak a közvetlenül álló személyeket érdekli.

Költészetének másik ereje, hatásának másik oka az, a mit annyin hangoztatnak, de oly kevesen követnek: érzéseinek, kifejezéseinek, hangjának és általában egész

költészetének igazsága. Újabb kötetében nincs egy sor, melyen a keresettség nyomát látnók; nincs egy hang, mely ne szíve igaz érzéséből fakadna. Ha hozzá gondol-juk azt, hogy ez a szív mily nemes, e gondolatok mily keresztyéniek és mindenek felett költőiek!

Nem ír eposzt, nem tragédiát, de még odát sem igen: de a mit ír, az valóságos, igaz, költemény.

Első kötetében költészetének köre kissé szűk volt. Ezért sokan méltán tarthattak attól, hogy tárgyaiból ki-fogy: vénája elapad. Ez aggodalmakat — melyekre mi is félve gondoltunk — ez újabb kötettel megszüntette; tehetségek fejlődésébe vetett hitünket megerősítette. A kik azt hitték, hogy csak gyöngédebb érzések visszaadá-sára képes, azok, ime láthatják, hogy lantjának a fájdal-om hű kifejezésére is vannak húrjai, e hurokon ép oly biztos kezekkel játszik mint amazokon. S mert tudja, hogy e hangszer túlesapongó szenvedélyek visszaadására alkmat-lan azért e fájdalomnak inkább csak mélységét, mint tomb-olását éneklí meg.

Ezért Szaboleskával szemben a kételynek többé nincs semmi jogosultsága. Két kötetével már mai is líri-kusaink legnagyobbjai közt érdemli meg a helyet és elis-merést, melyet fellépésekor oly sokan szerettek volna tőle megtagadni.

(Vége.) Ifj. Mitrovics Gyula.

* A Protestáns Irod. Társaság megkezdte a rég várt népies kiadványok kibocsátását. Egyszerre három kis elbeszélés hagyta el a sajtót, a prot. népies irodalom tavaszának első kedves fecskei. Csegegy Gusztávól a „Barkóék árvája”, Forgách Endrétől az „Ocska biblia”, s Marton Sándortól „A gályarabok története”. A mi a mesét és a feldolgozást illeti, nekünk legjobban tetszett a „Bar-kóék árvája”, mely nemes, ideális erkölcsi fordulataival megkönyeztetni az olvasót; Marton munkáját kissé nehéz-kessé teszi az a maga nemében érdekes vers tulságos gyakori idézése, mely a gályarabok szenvedéseiről szól, de annál megrázóbb, szívetindítóbb a nagy hitvallók szo-moru, velőktörző és magasztos, felemelő történetének elbeszélése; Forgách Endre oly kedvesen mondja el tör-ténetét, melyet egy náiv, de építő hatású deus ex machina old meg, hogy szerkezetének egyes hiányait s nyelvének a népiesből itt-ott való kizökkenését szívesen feledjük. A keresetlen zamatos népiességet mi leginkább a „Barkóék árvája”-ban találtuk föl s ennek az igazságnak a kimon-dásában nem tart vissza az, hogy épen lapunk főmunka-társának műve.

Különbömben mindhárom mű értékes a maga nemében s ha ilyenek lesznek a folytatások, okvetlenül meghódítja a tért a vállalat. Olcsósága — egy füzet 4 kr — is al-kalmassá teszi erre. Ugy legyen!

a. a.

* Bessenyei eddig még kiadatlan két munkáját bocsá-totta közre Széll Farkas, Bessenyei Lászlóné Hegyessy Lujza urnó költségén. Az egyik a „Bihari Remé” s a másik a „Holmi”, mely hihetőleg magvát képezte a Bécsben 1779. megjelent „Holmi”-nak. A terjedelmes előszóban az érdemes kiadó fejtegeti B. katolizálásának okát is és arra az eredményre jut, hogy helyzete kényszerítette ide s nem, mint Toldy mondja, B. katolikus hajlamai.

* A „Citerás”. Konti operettje is színre került, a sok elhalasztás után. Zeneje érték és népszerűsége való alkalmasság tekintetében — a fővárosi sajtó szerint — nem éri utól egészen Konti egyéb műveit, a Suhancét és Királyfogását, de sokáig méltán fog benne a nép-színház közönsége gyönyörködhetni. A szövegét Murai irta, melynek meseje szegényes, de feldolgozása más-különbömben eleven és szellemes.

* „Hajnal” cím alatt Szabó Aladár dr., Hornyánszky Viktor budapesti könyvkiadó kiadásában belmissziói folyó-iratot indított meg. Előbb megemlékeztünk volna róla, de hát mi nagyon későn kaptuk. A „Hajnal” ára egész évre 1 frt s ebből a kiadók belmissziói alapot formálnak, a lapot pedig egy évig ingyen küldik minden protestáns lelkeseknek. A gondolat nagyon egészséges, az áldozat-készség szép s Szabó Aladár szerkesztő egyénisége e fel-adatra kiválóan alkalmas. Hanem legyen szabad őszinte szót szólni. Szerintünk téves alapokon halad az új vá-lalat. A belmissziói feladata az evangelizálás, ezt az áld-ásos munkát pedig a nép tömegében kell véghezvinni. És a „Hajnal” pedig, saját kijelentése szerint, a tiszte-lendő asszonyoknak, a tanító uraknak, de főkép a tiszte-lendő uraknak van szánva s épen ezért jeles predikáció vázlatokat is közöl. Itt a hiba. Nem a papokat és pa-pasaládokat kell talán evangelizálni, hanem a népet magát. Ennek a szükséglete pedig egészen más. A megindult irányban a „Hajnal” inkább a meglévő protestáns sajtó-közegek fenállását fogja nehezíteni, némelyikét lehetetlenné tenni, de a nép tömegébe nem megy be. En a nagyérd-mű szerkesztőnek és az áldozatkész kiadónak mintául a „Néplapot”, a Rombay Dezső által szerkesztett kitűnő gazdagsági hetilapot ajánlanom. A nép részére belmissziói folyóiratot azon hangon, persze más tartalommal, kell kiadni s akkor a „Hajnal” igazán egy sugár lesz a nép művelésének s evangelizálásának hajnalában. a. a.

* „Kant etikája” cím alatt filozófiai tanulmányt adott ki Szlávik Mátyás dr. eperjesi ev. theol. és bölcse-szeti tanár, a tudományos és egyházi irodalom fáradhat-lan munkása, lapunknak is jeles dolgozó társa. Tartalma: Bevezetés, Az ethika alapelvei, Az alapelvek bírálata. Az alapelvek követői s ellenesei. A könyv Zelenka Pál tiszai ev. püspöknek van ajánlva. Kiállításának díszes volta Kósch Árpád ismert hírv eperjesi könyvnyomató intézet-tét dicséri. Ára 1 korona. Addig is, míg bővebben ismer-tethetjük, melegen ajánljuk.

TUDOMÁNY.

Emberek a levegőben.

Az a ki a repülés kérdéseinek megoldását megint visszavitte a madár szárnyak anatómijára, Reyher volt, ki igen egyszerű mechanizmusának tervezetében főleg azt tartotta szem előtt, hogy az emberi mellizmok gyön-géségének akadályát valamiképen ellensúlyozza a e cél-

ból oly konstrukciót állított egybe, melynél a kezek, a nélkül, hogy kinyújtatnának, csupán befelé mozgatással hozzák mozgásba a szárnyakat is; így a jobb kéz irá-nyítsa a balszárny mozgását, a balkéz pedig a jobb szárnyét, még pedig bizonyos zsineghálózat közvetítésé-vel. O különben ebben nem annyira a madarak, mint inkább a böregerek, halak, röpülő csüllök szárnyrendsze-rét vette készülékénél irányadóul.

1678-ban egy Beirrier nevű francia lakatos talált fel egy négy szárnyból álló szerkezetet, melynél a szár-nyak egyszerű hosszukás taffota-szövetből állottak, min-denik végükön két pálcikához erősítve, melyekkel a vállra lehetett kapcsolni. A mozgás akkép történt, hogy mikor a jobbkez lebecsátotta a mellső jobb szárnyat, akkor a balláb megmozdította a hátsó balszárnyat, azután a bal-kéz és jobblab bocsátották le ismét a mellső bal- és a hátsó jobbszárnyat. Ez a diagonális mozgás a négy lábúak és az uszó ember után volt elvesve s ennyiben új eszme volt, de feltalálója maga sem tartotta tökéletesnek, mert alkmatlan volt erő és gyorsaság nagyobb kifejtésére. Mindamelltt Bierrier eredményesen próbálkozott felszállni vele, előbb egy asztalról, majd egy ablakból, sőt utóbb a második emeletéről is, a honnan, állítólag, sikerült is végigrepülnie néhány szomszédház fölött. Az első pár szárnynak nemsokára vejóve is akadt.

Régi latin írók, Favorinus és Aulus Gellius fenn-hagyták emlékét annak a csodaműnek is, melyet Archy-tas galambja neve alatt ismer a technika története. Archy-tas tarentói böles volt s Krisztus előtt négy századdal élt; mint nyájas lelkű barátja a gyermekeknek, kiknek játékaikhoz szívesen leereszkedett, sok fejtörés után egy galambot szerkesztett fából, melyen „aura spiritus in-clusa atque occulta concita” — a belezárt levegő tit-kos fuvalata által mozgásba hozva, fel tudott szállni, csupán az volt a hibája, hogyha egyszer aláesett, többé nem repült.

Az Archytas galambja rejtélyes titka felett, a talá-lgatásoknak egész sora indult meg, a nélkül, hogy valaha minden kétséget kizárólag kideríteni sikerült volna, mi lehetett az az „aura spiritus”, melyről Aulus Gellius szól. Némely későbbi tudósok azt hitték, hogy itt nem egyé-ről van szó, mint a galamb testébe zart sűrített levegő-ről, mely erőszakos kitódulásával mozgásba hozta a könnyű tollszárnyakat. Ez volt Laure véleménye is, de ugyan ő még több más módját is ismertette a fából ké-szült galamb repülésének. Ezek egyikénél abból indul ki, hogyha üres tojás héját reggeli harmattal megtöltve s jól elzárva teszünk ki a nap sugarainak, ugy ez magától fölemelkedik és a levegőben fog lebegni. Epen ugy, ha nagyobb hattyutójásokat veszünk vagy vékony hártýából vart gömböket s azokat megtöltjük p. o. higánnyal s az egésznek külsőleg galamb alakot adunk, akkor ezek a mesterséges galambok napra kiteve, az igazi galambok röpülését fogják utánozni.

Fabri szerint a galamb röpülését különféle égő anyagokkal telt csövek segélyével lehet utánozni s erre a rendszerre egész repülő gépet alapít, melynél egy csőbe zárt, komprimált levegő játszsza a főszerepet, ugy hogy a kitóduló levegő elég erős legyen bizonyos súlyt emelni. Ha már most ehaz egy kormányzó apparátust s egy ülést alkalmazunk, kész a repülő gép, melynek segélyével az ember kibocsátva a levegőt vagy mérsékelve, tetszése szerint sétálhat alá s fel a mindenségben.

Megint más methodus az, a mit Lana ajánlott Archy-tas galambja utánzására. O a galamb testében elhelye-zett kerekkel reméte elérhetni azt a célt, melyeket az órához hasonló rugók hoztak volna mozgásba. Nagyjában erre a mintára csinálta meg később a tudós jezsuita Kircher Athanáz is a maga nagy feltűnést keltett gépezet-tét, mely Archytas szobrocskáját ábrázolta, kezében egy zsineggel melyhez a galamb volt erősítve, szárnyait moz-gató kerekkel. Az egész egy erős delez vonzása segé-lyével függött a levegőben, melynek mozdulataira körben forgott, egy falra függesztett keretben s az órákat jelezte. Rómában ez a remekmű méltó csodálatot keltett s alkmat szolgáltatót arra a szöbeszédre, hogy Kircher a re-pülést feltalálta s azt be is mutatta VIII. Orbán pápa előtt, de a pápa betiltotta találmánya közzétételét.

Csak érinteni kívánjuk ez uttal egy Palmer nevű angol repülő gép-mintáját, ki egy emberi erő által kezel-hető kerekkel szerkesztett, melynek négy szárnya vagy evezője negyed körcvekben verte a levegőt egymásután, ugy hogy soha sem szünetelt. Leibnitz is edemesnek találta vizsgálódása körébe vonni a repülőgép eszméjét, de ő egyoldalulag, Lana buvárlatainak eredményéből in-dult ki s azt kutatta, hogy nem lehetne-e olyan nagy üveggömböt előállítani, mely, ha kiszivatnyozzák belőle a levegőt, könnyebb legyen a helyéből kiszorított levegőnél s elég ellenálló is annak nyomásával szemben, hogy ma-gával tudjon emelni egy embert a levegőbe, demindjárt hozzá-teszi, hogy erre nézve, hogy Lana eszméje kivethő le-gyen, a gömb vastagságának, akár ércből, akár üvegből legyen is, nem szabad 1/2500-ad rész lábnaál, azaz 1/200-ad rész hüvelyknél vastagabbnak lenni, a mi pedig megha-ladja az emberi lehetőségét.

Többé-kevésbé kecségetető, többé kevésbé hiu remé-nyek közt így érlelődött századok óta a repülés eszméje az emberi gondolkozás történetében, a nélkül, hogy egy lépéssel is közelebb értünk volna megvalósulásához. A civilizáció, a technikai ismeretek tökéletesedése, melynek oly sokat köszönhetünk minden téren, a természetnek ezt az egy titkát makaesul elzárva találta mindeddig maga előtt, mintha éreznék azok a néma erők, melyek-nek irigy hatalma alatt állunk, hogy ez egynek birtoká-ban nem volna többé semmi megközelíthetlen a büszke emberi elme előtt s évezredek rejtélyét egyszerre tárnák fel előtte a menny s a föld, — bolygónk korlátolt világa s a csillagos égbolt miriádjai.

Várnai Sándor.

UJDONSÁGOK.

— Báró Vay Miklós a nagynevű, áldozatkész főur Bartha Béla dr. lapunk szerkesztőjének kezéhez 300 frtot küldött, melyből 100 frt az akad. irodalmi önképző-társulatot, 100 frt a Tompa-szoborralapot, 100 frt a szépsézetű muzeumot illeti. A nemeskeblű adakozó bőkezűsége önmagát dicséri

ZET.

st. Singer és

ában nevet. dur. s ked-

egkeserűbb a fájdalom

Mi csak azt kívánhatjuk neki az isteni gondviseléstől, mely mostani nehéz betegsége után is megtartotta hazájának, egyházának s a sárospataki főiskolának, hogy tartsa meg, őrizze meg őt számunkra még nagyon sokáig!

— **A beteg Mária Immaculata** főhercegnő állapota jobbra fordult.

— **A szépülő Patak.** Sárospatak város képviselő-testülete a napokban elhatározta, hogy a róm. kath. templom előtt levő térséget befásítja és sétányra alakítja át. A sétány közepére schweizi stílusban épült pavillont terveznek, mely tűzoltó-őrtanyául is szolgál.

— **György Vilmos emlékezete.** A tud. akadémia 26-án összes ülést tartott, mely György Vilmos emlékezetének volt szentelve. Az elhunyt jeles íróról, a budapesti ág. ev. egyház volt papjáról, Szász Károly olvasott gyönyörű emlékezésedet.

— **Március 15-ét** ez idén is megünnepeli a sárospataki főiskola ifjusága. A nagy nap délutánján hazafias ünnepélyt rendez, este pedig táncmulatság lesz.

— **Az ungvári polgármestert.** — mint a „Felső Magyarország” írja — alapos vádak következtében a főispán felfüggesztette.

— **A bécsi sikkasztás.** Megirtuk a multkor, hogy a bécsi államadóssági pénztárnál *Ferles* pénztáros több mint százerez forintot sikkasztott. A mint írják, a bűnös pénztáros agyonlötötte magát. Ferlesnek nem ez az egyedüli bűne; váltót is hamisított neje és üzlettársa, Hank nevére. Azonkívül az Albrecht főherceg nevét viselő veterán egyesületől 6000 forintot sikkasztott, az egyesület szolgájától pedig 4000 forintot csalt ki.

— **Rejtélyes eset.** Berlinben a Landesberger utca egyik pince lakásában megfojtva találták Gettloff Károly 80 éves aggyastyant. Leánya ki a szomszéd szobában aludt azt vallja, hogy az ismeretlen betörő őt is megtámadta s úgy fejbe ütötte, hogy eszméletét veszítette. A rendőrség azonban nem igen hitte el ezt a vallomást, hanem letartóztatotta az asszony férjét, kit a gyilkosság gyanúja terhel, mert utóbbi időben nagyon rossz viszonyban élt a megölt aggyastyánnal.

— **Díjnokok mozgalma.** Az országos díjnokokmozgalom végrehajtó bizottsága a napokban tartott ülésén a mozgalom irodájával *Szilágyi József* elnök lakását (Terezkörút 15. l. em. 12. ajtó) jelölte meg. A végrehajtó bizottság kéri a díjnokokat, hogy a mozgalom költségeire kezdjék meg a gyűjtést, mert az eddigi összes költségeket a fővárosiak fedezték, holott itt első sorban a vidéki díjnokok érdekei fognak szóban. A költségeket illetőleg abban állapodtak meg, hogy az annak idején összehívandó gyűlés küldötteinek költségeit is a központból fogják utalványozni, nehogy e tekintetben olyan aránytalanság álljon be, mint eddig, hogy egyesek tulságosan sok, mások pedig alig elég költséget kaptak az utra.

— **Megrovási kaland.** Szegény eperjesieket s közelebről annak hazafias főiskoláját teszi megrovási kalandba azért a bizonyos Kossuthoz intézett táviratért a temesvári „Dreptatea.” Mi megvalljuk őszintén, ismét abba a hibába estünk, a miért már egyszer a „Dreptatea” megrovott, t. i. a sorok között olvasunk. Mert a nevezett lap rövidke közleményét nem kíséri kommentárral, csupán csak ezt a rövidke címet ragasztja elé: „*Lealitate maghiara*” (Magyar lojalitás) s mi azon a bizonyos szemüvegen keresztül mégis a következő gyengéd szemrehányást olvassuk ki belőle: „Lám a magyaroknak meg van engedve Kossuthoz üdvözlő iratot küldeni, ime, az eperjesi kollégium igazgatóját nem csukja be senki — holott ha mi, szegény elnyomottak üdvözöljük nemzeti nagyjainkat, Lucaciut, Ratiut, akkor bizony...”

— **Délmagyarországon** ismét egy pénzhamisító bandát fedeztek fel. Úgy látszik, az a vidék haládatos talaj ezeknek az uraknak. A banda a szomszédos Szerbiát vette üzembe, a mennyiben tíz dénáros pénzjegyeket hamisított. Az elfogott banda-főnököt Grünvaldnak hívják, ki szabad idejében nyomdász, rendszeren pedig pénzt hamisít. Lakásán sok hamisítványt és a bankécsináláshoz való gépet találtak.

— **A Tisza-család** szomorú megpróbáltatásokon ment át. Tisza István orsz. képviselőnek kocsordi kastélyába befészkelte magát a difteritisz s a szörnyű bajnok először Tisza István egyetlen leánykája lett az áldozata. Még el sem temették kis halottjukat, máris difteritiszbe esett Tisza István kis fia s nemskára ezután felesége, anyósa Tisza Lászlóné és öcséje ifj. Tisza Kálmán. A betegek meglátogató rokonok közül Zeyk Károlyné és férjére szintén elragadt a difteritisz. Sőt a betegség csirája annyira megfertőztette a kastély levegőjét, hogy difteritiszbe estek többen a családok közül is. Tisza István most Abbázia mellé, Lovranába vitte üdülni felépült családját.

LEGUJABB.

— Saját tudósítónktól. —

— **Ungvármegye és az egyházközpontok reformok.** Legalább futólag kívánom értesíteni, hogy Ungvármegye törvényhatósági bizottsága, f. évi február 28-án tartott közgyűlésében óriási lelkesedéssel tette magáévá Debrecen szab. kir. városnak a képviselői reverszálisok s Szabolcs vármegyének szintén a reverszálisok és a budapesti kath. nagygyűlés határozatai ellenében hozott s az „Ör-álló” olvasói előtt is ismeretes hntározait. A közgyűlésen kifejtett rövid, de lelkes vitában, melyet az ungvári kath. prépost-plebános nyitott meg, egyszerű tudomásul vételt indítványozta, az a legérdekesebb, nem! legértékesebb hogy az indítvány ellen egyáltalán egyik kath. férfiák álltak ki a sikra s lelkes felszólalásainak az lett az eredménye, hogy Ungvármegye is felirt a képviselőházhoz a reverszálisok s a kath. nagygyűlés határozatai ellen. — Különben ez a vármegye az első közt volt az egyházközpontok reform pártolónak sorában is; így hát felvett, nemes szerepéhez híven járt el most is, mikor a kárpátok bérci alól a Budapesten harsogtatott csatakiáltásra: „Harc!” ezzel a visszhanggal felelt: „Kudarc!”

— **A mozgósítás.** *Wekerle* miniszterelnök Ugron Gábornak a forgalomba került mozgósítási híreket illető interpellációjára azt a választ adta a képviselőház febr. 28-iki ülésében, hogy azok minden alapot nélkülöznek.

KÖZGAZDASÁG.

A mai szocializmus.

— Le Socialisme Contemporain. —

Írta: Émile de Laveleye.

Fordította: Bartha Béla dr.

(Folytatás.) Jogositott magyar fordítás.

Először a különböző osztályok viszonyait tanulmányozza a művelt államokban s azt találja, hogy a mesterek nyomora, szűksége, aggodalma s nélkülözése nem kisebb, mint a munkásoké; a nagy városokban, a gazdagság és fényűzés székhelyein épügy, már a paraszt kunyhójában; Belgium és Lombardia termékeny mezőjén épügy, mint Svéd- és Csehország hegyes vidékein; s midőn ez elszomorító helyzet okait keresi, azon meggyőződésre jut, hogy az nem a természet- és változhatlan törvényeinek, hanem az emberi intézmények- és törvényeknek eredménye. S így nézete szerint a társadalom szenvedésének orvoslása végett okvetlenül szükséges szervezetét megváltoztatni s megjavítani. Kutatásai meggyőzték őt arról, hogy bármily nagy legyen is az ipari tökéletesedés, még sem fogja az általános jólétet megszülni. A polgárság további haladása a közgazdaság további haladásától függ. S azért ez utóbbi tudományt, a nemzetgazdaságot, korunk legfontosabb tudományának tartja. Nincs igazabb annál, mint hogy az összes viták s nézeteltérések alapját a gazdasági kérdések képezik. Az alsóbb osztályok követeléseit rettegtek a konzervatívok s veszélyeztetik így a szabadságot. Plató azt mondá, hogy minden államban két ellenséges nemzet áll egymással szemben: a gazdagok és szegények. A mai demokráciában hasonló helyzetet találunk s a kormány lázadókkal sokkal jobban átkozták a „Versaillesiakat”, mint a poroszokat és 1870-ben a német szocialisták saját hazájok ellen a francia köztársaság diadalát ohajtották.

Miért van a mi gazdag társadalmunkban még mindig annyi nyomor? Hogy lehet az, hogy Angliában, mely szövetivel betakarhatná a földet körös-körül, oly sokan szűkölködnek ruha nélkül? A tudomány megtöri a természet minden ellenállását, a gépek hatalmas korlátlan, miért kell tehát annyi családnak még a legszűkebbeket is nélkülözni? Talán azért, mert a munka nem termel elég, vagy azért mert termelvényei rosszul vannak elosztva? Az egyének büneiben, vagy a társadalmi rend tökéletlenségeiben kell-e okát keresni? Ennek a problémának megvilágítására szentelt Marlo 15 évet életéből s befejezetlen munkájának három vaskos kötetét. Nem mondható hogy teljesen sikerült volna neki, de könyve sok eredeti szempontot tartalmaz. A nemzetgazdaságban két elvet különböztet meg: a pogány és a keresztény elvet s a kettő között vont párhuzama egészen helyes. A pogány elv feláldozza a tömegeket, hogy a csekély számú arisztokráciának biztosítsa a fényt és élvezetet, mint az

antik államokban. A keresztény elv csak egyenjogúakat ismer s azt akarja, hogy mindenki munkája hasznos volta szerint vegyen részt a javakból. A munkás pogány módra való kihasználása különböző alakokat öltött: előbb a rab-szolgaság, majd a rőghöz kötöttség, a robot, a földes-ur jogok, ma pedig az egyedűrség, kiváltságok, a becstelen, élőködő spekuláció alakját. Ellenben a mily mértékben hatja át a keresztény elv az erkölcsöket és törvényeket, oly mértékben juttatja diadalra a méltányosságot s újra fölemeli a hajdankor és a régi uralmi rendszer által feláldozott birtoktalan osztályokat.

A tulajdonnak Marlo által kifejtett elmélete figyelemre méltó. Szerinte ezt a jogot úgy kellene berendezni, hogy biztosítsa egyrészt a természeti erők legeredményesebb fölhasználását, másrészt az egyéni munka gyümölcsét azok számára, kik ezt létre hozták. A rab-szolgaságon nyugvó tulajdon helytelen, először azért, mert a munkát megfosztja a személyes érdeklődés rugójától, s így nem ösztönzi hogy mindarra szert igyekezzenek tenni, a mi csak megnyerhető a természetől; másodsor pedig azért, mert a rab-szolganak nem biztosítja munkája gyümölcsét.

(Folyt. köv.)

Hirdetések.

A sárospataki főiskola könyvnyomdája által kiállítva megjelent.

Kapható:

Trócsányi Bertalannál

Sárospatakon.

A gége tükrészetről, s annak ellenőrzése mellett a heveny és idült hurutos gégeelő kezeléséről. (36 ábra.)

A Pneumatikus gyógykezelésről, a légzőszervek bántalmánál.

A fülbetegeknek alkalmazható vizsgálati módszerekről s azok körjelzési és gyógyértékéről. (45 ábra.)

Az idült genyes fülfolyásról, s annak nemleges hatásáról a szervezetre.

Az orrtükrészetről, s annak értékéről az orr- és fülgyógyászat terén.

Az orr- és garatbabcokról, s azoknak müleges eltávolításáról.

A villamosság alkalmazásáról s hatásáról a gyógyászat terén, villamos vizsgáló, s gyógykezelő műszerek bemutatásával. (42 ábra.)

Fenti művek szerzője **Dr. Kun Zoltán** főiskolai és specialista orvos a mell-, gége-, orr- és fülbántalmak kezelésében Sárospatakon.

PSERHOFER J.-féle

gyógyszertár,

Bécsben, I. ker. Singerstrasse 15. szám alatt „zum Goldenen Reichsapfel.“

Vértisztító labdacso, ezelőtt általános labdacso neve alatt: ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben ezen labdacso csodás hatásukat ezerszeresen be nem bizonyították volna. Evtizedek óta ezen labdacso általános elterjedésnek örvendenek és alig van család, melyben ezen kitűnő háziszertől készlet nem volna található.

Számtalan orvos által ezen labdacso háziszertől ajánlatnak és ajánlattak, minden oly bajknál, melyek a rossz emésztésből és székrekedésből erednek: mint epa-zavarok, májbajok, kólika, vértolulások, aranyér, béltelenség s hasonló betegségeknél. Vértisztító tulajdonságuknál fogva kitűnő hatással vannak vérésgényesség s az abból eredő bajknál is: így sápkórnál idegességből származó fejfájásoknál stb. Ezen vértisztító labdacso oly könnyen hatnak, hogy a legcsekélyebb fájdalommal sem okozzák és ennek folytán még a leggyengébb egyének, de még gyermekek által is minden aggodalom nélkül bevehetők.

A számtalan hálaíratból, melyet e labdacso fogyasztói a legkülönbözőbb és legnehezebb betegségeik után egész-ségük visszanyerése folytán hozzánk intéztek, ezen helyen csakis néhányat említnék azon megjegyzéssel, hogy mindenki, a ki ezen labdacsokat egyszer használta, meg vagyunk győződve, hogy azokat tovább fogja ajánlani.

Köln, 1893. április hó 30. án.

Tisztelt Pserhofer ur! Legyen oly szives és küldjön nekem ismét 15 telereszt az ön felülmúlhatatlan vértisztító labdacsoiból utánvéttellel. Fogadják ez utón is a legmelyebb köszönetemet labdacsoi csodáhatásáért.

Maradok teljes tisztelettel Pawlistik Ferenc, Köln, Lindenthal.

Hrasche, Földnik mellett, 1887. szept. hó 12-én.

Tekintetes ur! Isten akarata volt, hogy az Ön labdacsoi kezem közé kerültek, melyeknek hatását ezennel megírom: En gyermekágyban meghültem, olyannyira, hogy semmi munkát sem voltam többé képes végezni és bizonyára már a holtak közt volnék, ha az Ön csodálatra méltó labdacsoi engem nem mentettek volna meg. Az Isten áldja meg Önt azért ezerszer. Nagy bizalom van, hogy ezen labdacsoi engem is tökéletesen kifognak gyógyítani, a mint már másoknak is egészségük visszanyerésére segítségül szolgáltak. Knifcz Teréz.

Bécs-Ujhely, 1887. november 9-én.

Mélyen tisztelt ur! A legelőször köszönetemet mondok ezen elnök 69 éves nagynéném nevében. Az illető 5 éven át szenvedett gyomorhurutban és vizkórásban, már életét is meguntá, melyről egyébként le is mondott, midőn véletlenül egy dobozt kapott az Ön vértisztító labdacsoiból s azoknak állandó használata folytán tökéletesen kigyógyult. Legfőbb tisztelettel Weinczettel József.

Eichengraberamt, Gföhl mellett, 1889. márcz. 27-én.

Tekintetes ur! Alulírott ismétellen kér 4 csomagot az Ön valóban hasznos és kitűnő labdacsoiból. El nem mulaszthatom legnagyobb elismerésemel kifejezni ezen labdacsoi értéke felett és azokat, a hol csak alkalmam nyílik, a szenvedőknek legmelyebben fogom ajánlani. Ezen hálaíratom tetszészerinti használására Önt ezennel felhatalmazom. Teljes tisztelettel Hahn Ignác.

Gotschdorf, Kolbach mellett, Szilázia, 1888. október 8-án.

T. ur! Felkértem, miszerint az Ön vértisztító labdacsoiból egy csomagot 6 dobozzal küldeni sziveskedjék. Csakis az Ön csodálatos labdacsoinak köszönhetem, hogy egy gyomorhajótól, mely engem öt éven át gyötört, megszabadultam Ezen labdacsoi nálam soha sem fognak kifogni, s midőn legelőször köszönetemet kifejezem, vagyok tisztelettel Zwickl Anna.

Ezen vértisztító labdacsoi csak a Pserhofer J.-féle az „arany birodalmi almához” címzett gyógyszerárban, Bécsben, I. Singerstrasse 15. sz. a. készíttetnek valódi minőségben s egy 10 szem labdacsoi tartalmazó doboz ára 21 kr. Egy csomag, melyben 6 doboz tartalmazatik, 1 ft 5 krba kerül; bérmmentlen utánvéttel küldésnél 1 ft 10 kr. Egy csomagnál kevesebb nem küldetik el. Az összeg előbbeni beküldésnél (mi legjobban posta-utalványon eszközölhetik) bérmmentes küldéssel együtt: 1 csomag 1 ft 25 kr., 2 csomag 2 ft 30 kr., 3 csomag 3 ft 35 kr., 4 csomag 4 ft 40 kr., 5 csomag 5 ft 20 kr. és 10 csomag 9 ft 20 krba kerül.